

Primátor Ing. Oldřich Vlasák předal prof. Jaroslavu Procházkovi jmenovací listinu čestného občanství města Hradec Králové (k článku na s. 4-5).
Foto Ctirad Špičan

O DOBRÉ JMÉNO NEMOCNICE

Nahlédneme-li do některé z historických prací věnovaných královéhradecké nemocnici, upoutá nás asi, po jak dlouhou řadu let, počínaje jejím vznikem koncem 19. století, měla a má tato nemocnice velmi dobré jméno a těší se uznání odborné i laické veřejnosti. A nic na tom neměnilo, byla-li zprvu okresní nemocnici (včetně období, kdy po druhé světové válce sloužila jako klinická základna nově vzniklé pobočky pražské Lékařské fakulty UK), klinickou nemocnicí Vojenské lékařské akademie či Fakultní nemocnicí Krajského ústavu národního zdraví. Svě dobré jméno si udržela i po roce 1992, kdy se jako Fakultní nemocnice Hradec Králové stala samostatnou institucí zřízenou Ministerstvem zdravotnictví ČR.

Co bylo a je příčinou tohoto trvale vysokého kreditu naší nemocnice? Důležitou roli zde nepochybně vždy hrála vysoká odbornost lékařů, úspěšnost jejich léčebných zákroků a dobrá ošetrovatelská péče. Zejména v minulosti k tomu však přistupovala také skutečnost, že mnohým lékařům se dostávalo úcty i jako osobnostem veřejného života, a toto uznání se pak přenášelo i na nemocnici. Dobré jméno hradecké nemocnice nedokázaly pokazit ani špatné stavební a provozní podmínky v době před vybudováním „Nové nemocnice“.

Těch velkých osobností naší nemocnice bychom si jistě mohli připomenout celou řadu, a to nejen z hluboké minulosti, ale i z let nedávných a také ze současnosti. Doba se ale mění a zdá se, že éra *žijících legend* pomalu končí. Je to zčásti důsledek pokroku vědy, kdy náročná lékařská práce se pro laickou veřejnost stává stále méně průhlednou a tudíž i méně oceňovanou, a kdy také počet těch, kteří by v podmínkách minulých let mohli aspirovat na vysoké veřejné

SLOVA

K ZAMYŠLENÍ

„Jelikož moudrost spočívá z velké části ve znalosti toho, jakým způsobem a z jakých příčin bychom si měli sami sebe vážit či sebou opovrhovat, pokusím se zde podat své mínění na toto téma. Nacházím v nás pouze jedinou věc, která by nám mohla zavdat právoplatnou příčinu k sebeúctě, a tou je způsob, jímž užíváme naší svobodné vůle, a moc, s níž ovládáme naše volní úkony. Nemůžeme být totiž po právu chváleni či káráni za nic jiného než za činy, které závisejí na naší svobodné vůli, jež nás jistým způsobem připodobňuje k Bohu a ustanovuje nás pány nad námi samotnými, pokud se ovšem vlastní zbabělostí nepřipravíme o práva, jichž se nám jeho prostřednictvím dostává.“

*

„A proto se domnívám, že skutečná ušlechtilost, jejímž působením si člověk sebe sama váží v té nejvyšší oprávněné míře, spočívá pouze ve dvou věcech: jednak v poznání, že člověku nenáleží ve skutečnosti nic kromě svobodného užívání vlastní vůle, a že tedy nemůže být chválen či kárán za nic jiného než za to, zda s ní nakládá dobře nebo špatně; a jednak v tom, že v sobě člověk pocituje pevnou a trvalou rozhodnost pro správné užití této svobodné vůle, tak aby nikdy neopomněl započít a dokončit všechno to, co považuje za nejlepší. A právě v tom spočívá dokonalé uskutečňování ctnosti.“

Články 152 (Z jakého důvodu si můžeme sami sebe vážit) a 153 (V čem spočívá ušlechtilost) z knihy René Descarta „Vášně duše“. Přeložil Ondřej Švec. 1. české vydání. Praha: Mladá fronta, 2002, 184 s.

uznání, nesmírně vzrostl. Ale je to i důsledek toho, že potřeba pocitu úcty k druhým lidem se v poslední době z lidského prožívání jaksi vytrácí. Na druhé straně ovšem nelze přehlížet ani to, že moderní doba přinesla i mnohé nové náročné obory lidské činnosti, že ve společnosti vzrostl počet jedinců s vysokoškolským vzděláním (u nás již zhruba 10 % dospělé populace) a práce lékaře již není vždy vnímána jako zcela výlučná, ale naopak je někdy podrobována kritickému, byť často nepřilíš zasněženému hodnocení.

Dalším problémem, který dnes do značné míry ovlivňuje podmínky pro budování a udržení dobrého jména ať již konkrétní osoby zdravotníka či nemocnice v níž pracuje, je stále častější radikální prosazování individuálních práv ze strany některých jedinců. Ve sféře zdravotnictví jsme po právní rovnosti mezi lékařem a nemocným dlouho volali. Dnes sice legislativní podmínky pro tuto právní rovnost máme, ale pokud jde o její reálné naplňování, je zde stále ještě mnoho nedorozumění. Zatím co pro určité lidi představuje tato právní rovnost etický ideál, pro jiné je jen příležitostí k uplatnění povýtce osobních zájmů.

A tak se zdá, že patrně nejenom na tom, co a jak děláme, závisí naše ohodnocení druhými lidmi. Naše dobré jméno a stejně tak i dobré jméno instituce, jejímiž jsme příslušníky, je do značné míry závislé i na naší komunikaci s veřejností. A to je důvod, proč pokládám za vhodné upozornit na myšlenky, jež zhruba před půl stoletím formuloval anglický filosof John Langshaw Austin (1912 – 1960), profesor morální filosofie na univerzitě v Oxfordu (Austin, J. L. *Jak udělat něco slovy*. Praha : Filosofie, 2000).

John L. Austin rozlišuje výpovědi, jimiž člověk něco slibuje či k něčemu sám sebe zavazuje a tím vlastně již ovlivňuje další dění (performativy), a výroky, jimiž člověk něco jen konstatuje (konstativy). Při performativní výpovědi tedy člověk nejenom pronáší určitá slova, ale i *něco dělá*. Konstativy jsou výroky, kterými se nic *nedělá*. Asi jsem to hodně zjednodušil, vše je mnohem složitější. Ale šlo mi především o to, abych co nejsrozumitelněji vyjádřil krédo Austinova pohledu, tzn. formuloval podmínky, jež zaručují, že performativní výpověď bude zdařilá, že slova opravdu budou znamenat určitý čin. První z podmínek takového zaručení je, aby ten, kdo performativní výpověď pronáší, byl k těmto slovům kompetentní a aby také situace tomu odpovídala. Za další podmínku pak Austin považuje, aby dotyčná osoba skutečně ony slovy vyjadřované myšlenky a city měla, aby měla záměr tak a tak se chovat a následně se také takto chovala. A samozřejmě je tu ještě podmínka, aby osoba, jež je adresátem performativní výpovědi, chtěla a byla schopna tuto výpověď správně vnímat.

Na první pohled se to vše zdá být docela jasné. Ale když si představíme určitý konkrétní moment interakce lékaře či sestry s nemocným, uvědomíme si, že naplnit ony shora uvedené podmínky není zas tak snadné. Vážím si práce našich lékařů a sester a jsem si vědom, že dosavadní vysoký kredit Fakultní nemocnice Hradec Králové je především jejich zásluhou. Proto prosím čtenáře, aby tyto mé řádky přijali jen jako skromný pokus podívat na problém, jak tento vysoký kredit udržet, trochu z jiné strany.

PhDr. Vladimír Panoušek

„Sám jsem přesvědčen s Husserlem a s Masarykem,“ říká prof. Erazim Kohák, „že pokud má naše lidství smysl, netkví v hrdinských činech a v dramatických gestech, nýbrž v jedinečných možnostech našeho lidství. Těmi dnes již není jen růst člověka k plné lidskosti, nýbrž právě možnost zachránit Zemi.“ (Kohák, E.: *Zelená svatozář*. II. přepr. vydání. Sociologické nakladatelství, 2000).

Připomínám si ta slova, a jsem si přitom dobře vědom toho, že naše prvotní nadšení (po r. 1990) pro ekologii a ekologickou etiku jaksi pominulo, a že naopak některé současné počiny ekologických aktivistů spíše jen dráždí, přispívají k vyhocení názorových sporů ve společnosti (dálnice E 11 apod.) a k prohloubení morálně ekologického myšlení neslouží. Ale připomínám si ta slova přesto s plnou vážností, stejně jako třeba myšlenky prof. Milana Machovce, který napsal, že k centrálním úlohám 21. století patří vybudovat něco jako »náboženství pro moderního člověka«, neboť »všechny bezprostřední hrozby globální smrti ekologické (jsme tu na samém okraji sebezničení), pandemické i narkomanické jsou sice ještě řešitelné, zastavitelné, odvrátitelné, ale nemají k tomu sílu jen ze sebe sama.« (Machovec, M.: *Bůh v ponáboženském období*. In: Machovec, M.: *Smysl lidské existence*. Praha : Akropolis, 2002). A tak za hodná pozornosti považují i následující slova prof. Erazima Koháka: »Náš bezprostřední úkol je skromnější – »jednat lokálně«. Učme se všemu, co systémové teorie opomíjejí: učme se milovat Zemi a chovat se k ní s vděčností a úctou.«

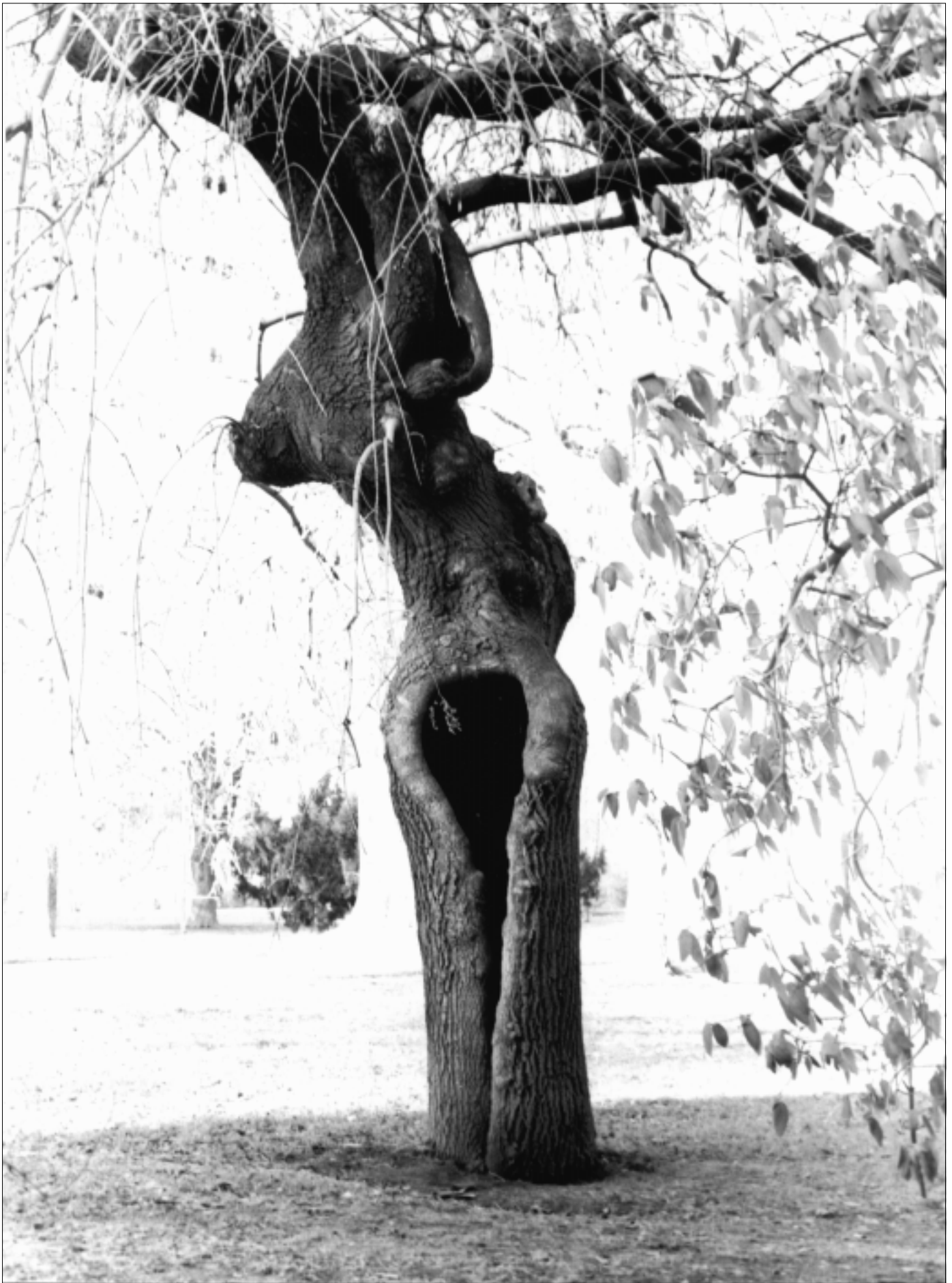
Na druhé straně si ovšem také uvědomuji, že už je nanejvýš nutné, aby ekologie konečně přestala být onou osamocenou vědou, stojící často v protikladu k technice, ale aby se opravdu stala nedílnou součástí technického rozvoje, urbanismu a také počinů státní správy a samosprávy. To lokální ekologické jednání, o kterém hovoří prof. Kohák, není ostatně zas tak náročné. Můžeme se o tom přesvědčit i v areálu naší nemocnice, kde se i při rozsáhlé výstavbě podařilo zachovat dostatek zeleně a je o ni pečováno.

Luděk Ledříček

Pozvání na výstavu

Počínaje dnem 18. března je v Muzeu východních Čech v Hradci Králové otevřena retrospektivní výstava fotografií **Petra Balíčka**. Autor, doktor přírodních věd a vedoucí cytogenetické laboratoře Oddělení lékařské genetiky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, je v poslední době veřejnosti více znám jako malíř. Ale do roku 1990 byla jeho tvůrčí doménou výtvarná fotografie. Byl jedním ze zakladatelů tzv. »nové vlny české aranžované fotografie«. Později se zařadil do významné tvůrčí skupiny Setkání, ale i v rámci této skupiny hledal vždy svoji vlastní cestu. Jako fotograf měl Petr Balíček okolo dvaceti samostatných výstav, účastnil se asi třít desítek výstav se skupinou Setkání a řady dalších akcí doma i v zahraničí.

Dnes tedy můžeme znovu vidět fotografie, jimiž Petr Balíček v sedmdesátých a osmdesátých letech nejenom aktivizoval naše estetické cítění, ale kterými nás také přesvědčoval o stále trvajícím existenci svobodného tvůrčího ducha. Výstava potrvá do 18. května 2003 a je přístupná denně mimo pondělí od 9 do 17 hodin. Dění výstavy proběhne v rámci Muzejního soaré v pátek 16. května 2003.

Fotografie Jana Smita ze současné hradecké výstavy.

Slavnostní den české chirurgie

Do posledního místa se zaplnila v pátek dne 24. ledna 2003 velká posluchárna Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové účastníky Slavnostního chirurgického semináře, který byl pořádán při příležitosti 90. narozenin prof. MUDr. Jaroslava Procházky, DrSc.,

Jubilant prof. MUDr. Jaroslav Procházka, DrSc.

emeritního II. přednosty Chirurgické kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, emeritního profesora Univerzity Karlovy. Seminář se účastnili představitelé královéhradecké Lékařské fakulty UK, Fakultní nemocnice Hradec Králové, přední osobnosti našeho města a kraje, přítomni byli téměř všichni současní přednostové chirurgických klinik v našem státě, četní další významní hosté, velké množství příslušníků české chirurgické obce i akademické obce naší fakulty. Všichni přijeli do Hradce Králové, aby mohli osobně jubilanta pozdravit a vyjádřit mu svoji úctu. Profesor Procházka patří k předním osobnostem české, československé a evropské chirurgie, kardiochirurgie a plicní chirurgie. Svým celoživotním dílem vtiskl nesmazatelnou pečeť naší chirurgii i královéhradecké chirurgické škole.

Moderování semináře se ujal přednosta Chirurgické kliniky prof. Vobořil.

Slavnostní laudatio přednesl čestný předseda České chirurgické společnosti prof. MUDr. Miloš Hájek, DrSc., který všem přiblížil profesora Procházku nejen jako vynikajícího lékaře a talentovaného chirurga, ale také jako citlivého, velice odpovědného a neobyčejně vzdělaného člověka. V první, slavnostní části jednání pozdravili jubilanta ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., spolu s děkanem fakulty prof. MUDr. Ivo Šteinerem, CSc., kteří vysoko ohodnotili osobní zásluhy profesora Procházky při budování Chirurgické kliniky, Kardiochirurgického centra i při pre a postgraduální výchově lékařů a chirurgů v Hradci Králové. Primátor Hradce Králové Ing. Oldřich Vlášák oznámil všem přítomným, že zastupitelstvo města Hradec Králové se rozhodlo udělit profesoru Procházce čestné občanství města jako projev úcty města této významné osobnosti. Za potlesku přítomných předal pan primátor jubilantovi jmenovací listinu. Profesor Procházka je teprve 51. osobností v historii města, která byla touto poctou vyznamenána. Čestnými občany města byli jmenováni v minulosti tak významní lidé, jako byli např. první prezident Československé republiky T. G. Masaryk, druhý prezident Československé republiky dr. E. Beneš nebo první ministerský předseda

Československa dr. Karel Kramář. Dalším čestným řečníkem byl hejtman Královéhradeckého kraje Ing. Pavel Bradík, který vyzdvihl zásluhy prof. Procházky o celý náš region. Za Vojenskou lékařskou akademii J. E. Purkyně pozdravil jubilačního pana profesora prorektor VLA JEP prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc., za Českou společnost kardiologické chirurgie její předseda prof. MUDr. Jan Černý, CSc. Za Slovenskou chirurgickou společnost blahopřáli prof. Procházce prof. Siman a prof. Vajó, kteří velice kladně ohodnotili přínos prof. Procházky pro rozvoj slovenské chirurgie. Poté pozdravili jubilanta představitelé České chirurgické společnosti – její čestný předseda prof. MUDr. M. Hájek, DrSc., a předseda společnosti doc. MUDr. K. Havlíček, CSc. Jako projev úcty a poděkování za celoživotní přínos prof. Procházky pro naši chirurgii mu předali nově zřízené vyznamenání České chirurgické společnosti, a to Maydlovu medaili s diplomem. Prof. Procházka je prvním nositelem tohoto vyznamenání, které bude uděleno osobnostem, které se o rozvoj chirurgie obzvláště zasloužily.

V následující přednášce prof. MUDr. H. Stefana, CSc., si účastníci semináře vyslechli stručnou historii královéhradecké Chirurgické kliniky, a to od doby její-

Představitel České chirurgické společnosti doc. MUDr. Karel Havlíček, CSc., a prof. MUDr. Miloš Hájek, DrSc., předávají prof. Procházce Maydlovu medaili.

ho prvního přednosta akademika Jana Bedrny a druhého přednosta prof. MUDr. Jaroslava Procházky, DrSc., až po současného, v pořadí již sedmého přednosta chirurgické kliniky. V přednášce nazvané Královéhradecká chirurgická klinika a její lékařská fakulta, vyzdvihl prof. MUDr. Zbyněk Vobořil, DrSc., skutečnost, že první přednostové královéhradecké chirurgie stáli přímo u kolébky Lékařské fakulty v Hradci Králové a významnou měrou se o Lékařskou fakultu v Hradci Králové zasloužili. Královéhradecká Lékařská fakulta byla první českou vysokou školou nově zřízenou v našem státě po ukončení 2. světové války a historicky byla i první vysokou školou v celém východočeském regionu.

Prof. MUDr. Jan Dominik, CSc., proslavil přednášku Srdeční chirurgie v Hradci Králové, ve které seznámil přítomné s historií i současností královéhradecké kardiologie a Kardiologické kliniky, v jejímž čele prof. Procházka po dlouhá léta stál. O padesáti letech plicní chirurgie v Čechách promluvil ve své přednášce prof. MUDr. Pavel Pafko, DrSc. Vzpomněl pionýrské doby této disciplíny v naší chirurgické historii a zdůraznil velký osobní přínos prof. Procházky jako nestora tohoto oboru. Monografie prof. Procházky, zabývající se plicními resekce, je i v současné době žádanou učebnicí všech plicních chirurgů u nás.

Poté pokračoval slavnostní chirurgic-

ký seminář svojí pracovní částí, ve které bylo lékaři východočeského regionu předneseno celkem 12 zajímavých sdělení a kazuistik. Společenská část semináře pokračovala osobním setkáním prof. Procházky s čestnými hosty, bývalými spolupracovníky a ostatními gratulanty. Pan profesor byl takový, jak ho všichni známe – usměvavý, pohotový, sršící vtipem, pro každého měl vlídné a přátelské slovo.

Do dalších let přejeme všichni panu profesoru Jaroslavu Procházce co nejvíce životní pohody, radosti z vykonané práce a co nejvíce životního komfortu.

*Prof. MUDr. Zbyněk Vobořil, DrSc.
Foto Ctirad Špičan*

VII. vědecká konference Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice v Hradci Králové

Ve středu 22. ledna 2003, na den přesně za rok po konání minulé konference, se uskutečnila ve velké posluchárně v budově teoretických ústavů LF UK v pořadí již sedmá společná vědecká konference lékařské fakulty a fakultní nemocnice. V tomto případě je již jisté možné hovořit o novodobé tradici. Tradici, jejímž hlavním cílem je zlepšení vzájemné informovanosti všech pracovníků fakulty a fakultní nemocnice o vědecké práci, která se v těchto institucích provádí. Tentokrát se konference konala v odpoledním čase a slavnostně ji zahájil děkan fakulty prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., který všechny přítomné přivítal i jménem ředitele fakultní nemocnice doc. MUDr. Leoše Hegera, CSc. Pan ředitel dorazil z důležité služební cesty ještě v průběhu konference. Bezprostředně po jejím skončení jsme neformálně hodnotili průběh – jak pan děkan tak i pan ředitel považují konferenci za zdařilou. Povinnost ústně prezentovat na této konferenci výsledky řešení svých grantů měli všichni řešitelé, kteří ukončili řešení svých projektů v roce 2002. Tato povinnost se netýká 22 projektů Fondu rozvoje vysokých škol, které musí být prezentovány a obhajovány na samostatné konferenci. Ta se uskuteční dne 26. února 2003 za účasti oponentů jmenovaných Fondem rozvoje.

Na konferenci tedy bylo prezentováno 13 ústních sdělení informujících o výsledcích řešení projektů tří grantových agentur: Grantové agentury ČR, Grantové agentury Univerzity Karlovy a Interní grantové agentury Ministerstva zdravotnictví. Kromě toho využilo 12 autorů možnost prezentovat své výsledky formou plakátových sdělení. I přes tento omezený výběr prezentovaných projektů byl splněn hlavní cíl. Všichni účastníci konference totiž dostali tištěnou verzi programu, jejíž nedílnou součástí jsou i anglické souhrny všech projektů, které se na fakultě a ve fakultní nemocnici řešily v roce 2002. Tento sborník obsahuje 73 abstrakt a poskytuje tak úplný pře-

hled o vědecké problematice řešené v našich dvou institucích. K propagaci přispěje nejenom všech 150 výtisků sborníku, které byly rozdány účastníkům konference, ale na celonárodní a mezinárodní úrovni jistě zásadním způsobem ovlivní informovanost to, že všechna abstrakta jsou zveřejněna na internetových stránkách lékařské fakulty (<http://intranet.lfhk.cuni.cz/Konference>). Myslím si, že takto je zajištěna kompletní informovanost veřejnosti o vědecké činnosti v obou institucích. Poslední, po stránce formální jistě nejlepší prezentací bude zveřejnění všech abstrakt ve zvláštním čísle časopisu Acta Medica Hradec Králové, které vyjde v nejbližší době.

Na konferenci zazněly ústní prezentace dvou projektů GA ČR, jednoho projektu GA UK a deseti projektů IGA MZ ČR. Velmi potěšitelná byla vysoká technická úroveň přednesených prací – všechny bez výjimky byly prezentovány v PowerPointu. Také jejich odborná úroveň byla vysoká. K velmi dobrému dojmu přispěla rovněž živá diskuse.

Jak jsem již naznačil v úvodu, účastníky byl hodnocen kladně i průběh konference. Je tedy na místě poděkovat všem, kteří přispěli k jejímu zdárnému průběhu: technickému oddělení fakulty za spolehlivé zajištění promítací techniky, pracovníkům knihovny za zajištění tisku sborníku, pracovníkům děkanátu za registraci účastníků a další nezbytný servis, pracovníkům oddělení výpočetní techniky za zveřejnění abstrakt na Internetu a vědeckému oddělení fakulty za veškerou organizačně technickou práci spojenou s konferencí. Zvláštní poděkování zasluhují oba předsedové sekcí – prof. MUDr. Pavel Rozsival, CSc., a doc. RNDr. Jan Krejsek, CSc. Je jejich zásluhou, že program konference byl dodržen s přesností na minuty.

Příští vědecká konference lékařské fakulty a fakultní nemocnice v Hradci Králové se uskuteční v lednu 2004.

Prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc.

Návštěva Mons. ThLic. Dominika Duky OP, biskupa královéhradeckého, ve Fakultní nemocnici

Při příležitosti Světového dne nemocných navštívil dne 11. února 2003 Fakultní nemocnici Hradec Králové Mons. ThLic. Dominik Duka OP, biskup královéhradecký.

Jak jsme se nahlédnutím do několika občanských kalendářů a titulů denního tisku přesvědčili, není Světový den nemocných, spadající na den památky Panny Marie Lurdské, běžně vzpomínán. A tak bude jistě vhodné, když si připomeneme, že jej v roce 1992 vyhlásil papež Jan Pavel II., a že v poselství k tomuto dni v roce 2001 mj. prohlásil: „Jsem jeden z vás, jsem starý a nemocný.“ Tato slova, která by každodenně mohla znít i v chóru milionů lidí na naší Zemi, nám napovídají, že na nemocné nesmíme nikdy zapomenout.

Královéhradeckého biskupa Mons. ThLic. Dominika Duku OP a generálního vikáře Mons. Josefa Sochu přivítal na Klinice gerontologické a metabolické ředitel Fakultní nemocnice doc. MUDr. Leoš Heger, CSc.

Světový den nemocných se letos slavil po jedenácté, u nás poprvé. Při první oslavě v roce 2001 navštívil Fakultní nemocnici Mons. ThLic. Dominik Duka OP, biskup královéhradecký. V roce 2002 jsme v naší nemocnici přivítali Mons. Josefa Sochu, generálního vikáře.

V letošním roce navštívil Mons. ThLic. Dominik Duka OP ve Fakultní nemocnici Klinikou gerontologickou a metabolickou. Pana biskupa při návštěvě Fakultní nemocnice provázeli Mons. Josef Socha, generální vikář, P. Josef Suchár, biskupský vikář pro diakonii, P. Pavel Boukal, sekretář biskupa, a také duchovní pověření pastorační službou v nemocnici – P. Jiří Škoda, P. Jaroslav Furtan a jáhen Radek Pavlista.

Ve Fakultní nemocnici Hradec Králové, na Klinice gerontologické a metabolické, přivítal Mons. ThLic. Dominik Duka OP ředitel FN doc. MUDr. Leoš Heger, CSc. Ocenil zájem královéhradeckého biskupství o nemocnici a její pacienty a vyjádřil své potěšení, že tato krásná a upřímně míněná připomínka Světového dne nemocných se stává pro Fakultní nemocnici novou tradicí. Poté se vzácné návštěvy ujal prof. MUDr. Zdeněk Zadák, CSc., přednosta Kliniky gerontologické a metabolické, který pana biskupa a jeho doprovod seznámil s provozem kliniky. Z řady myšlenek, vyslovených prof. Zadákem připomeneme alespoň tu, že současná medicína potřebuje moderní techniku, ale ta nakonec vždy přijde za lidmi, kteří se plně

a s oddaností věnují své profesi. Pan biskup prošel odděleními kliniky, pozdravil se s personálem a požehnal nemocným, kteří byli jeho návštěvou velmi potěšeni.

Po návštěvě Kliniky gerontologické a metabolické celebuloval pan biskup mši svatou v posluchárně Neurochirurgické kliniky a v podvečer se sešel se zaměstnanci nemocnice v konferenční místnosti Ústavu klinické biochemie a diagnostiky, kde hlavním tématem byly etické aspekty péče o nemocné. Vzácné hosty v čele s biskupem Mons. ThLic. Dominikem Dukou OP a všechny přítomné přivítal ředitel nemocnice FN doc. MUDr. Leoš Heger, CSc.

Ve vstupním referátu k dané problematice, nazvaném „Křesťanské náboženství a nemoc“, se prof. MUDr. Zbyněk Vobořil, DrSc., přednosta Chirurgické kliniky, s hlubokou znalostí problematiky zabýval vztahem společnosti k nemoci a nemocným z pohledu Starého a Nového Zákona. Od křesťanského lékaře očekáváme kromě maximální profesionality i citlivý přístup a pochopení nemocného, povzbudivý úsměv a vlídné slovo.

V návaznosti na úvodní referát zmínil MUDr. Eduard Havel, Ph.D., asistent Chirurgické kliniky, tři významné etické problémy. Jako první uvedl absenci lidské účasti s utrpením nemocných. Doprovázení nemocných je pojem, který vyžaduje osobní účast ošetřujícího personálu se strádáním nemocného během poskytované péče. Většina stížností na zdravotníky vyplývá z absence tohoto přístupu. Moderní medicína se vysoce specializuje a v současné době jsou odborně i společensky vysoce hodnoceny velmi efektivní výkony jako angioplastiky, zavádění stentů a další. Prof. Chrobák poznamenal, že současně jde o výkony, které jsou náročné na čas, vyžadují někdy přítomnost i dalších lékařů v přesně stanovenou dobu. To jsou i objektivní důvody, které odvádějí lékaře od lůžka nemocného. Dr. Havel dále uvedl, že se mluví o dehumanizaci medicíny, ale na druhou stranu dlouhodobá citová investice ošetřujícími je bezprostředně nezúčastněnými považována za profesionální samozřejmost. Přitom umět trpělivě, laskavě, zúčastněně a láskyplně provázet nemocné v dlouhodobé péči – a týká se to zejména lidí starých – je psychicky velmi náročné a projevuje se to i snahou „utéci“ od psychicky náročného spolubyjí

Pan biskup se také pozdravil s pracovníky kliniky.

Pan biskup v rozhovoru s prof. MUDr. Zdeňkem Zadákem, CSc., přednostou Kliniky gerontologické a metabolické.

s nemocným. Speciální problematiku představují jednotky intenzivní péče, transplantační oddělení, kde se personál setkává s nemocným jen v období jeho těžkého stavu a nezažívá propuštění uzdraveného nemocného, které MUDr. Emil Jaroš, Ph.D., zástupce přednosty Chirurgické kliniky, výstižně nazval „dobitím vyčerpané baterie“.

Jako druhý diskutovaný etický problém uvedl dr. Havel současnou situaci intenzivní péče, která disponuje nákladnými, vysoce efektivními metodami v podpoře selhávání životně důležitých orgánů. Na druhou stranu dlouhodobá efektivita a kvalita zachráněného života může být někdy žalostná. Rozhodování o zahájení a míře poskytované intenzivní péče patří mezi nejtěžší v klinickém rozhodování a přestože to zní nepřijatelně, jde o rozhodování o životě a smrti. Přitom vnější pohled je jednodušší, než bezprostřední situace rozhodování. Lékař nemá povinnost zahájit intenzivní léčbu, jestliže je přesvědčen o její neúčelnosti, a vůbec by neměl ztrpčovat umírání. Každý lékař však zažil opakovaně situaci, která mu připomněla nutnost pokory v podobném odborném rozhodování. V určitých situacích mohou dokonce dva různí lékaři volit naprosto opačný způsob z hlediska volby intenzivního a zdrženlivého léčebného přístupu a oba přístupy mají své opodstatnění. Pouze odborná a morální úroveň lékařů a trvale kultivované svědomí je předpokladem důvěryhodných rozhodnutí v eticky komplikovaných případech.

Otázka účelně vynaložených finančních prostředků na intenzivní péči je legitimní. Nicméně určení finančních limitů je věcí společenskou. Nelze žádat na lékařích, aby systematicky šetřili peníze za léčbu za každou cenu.

Třetím velkým problémem je zdravotní péče o staré lidi. Dvě třetiny lůžek intenzivní péče jsou obsazeny geriatrickými paci-

enty. Obtěžující pro ošetřující personál a pro ostatní nemocné je častý výskyt akutních delirií u starších pacientů, který se manifestuje psychomotorickým neklidem. Časté jsou demence a inkontinence. Zvládnání těchto stavů je pro ošetřující personál psychicky náročné a objem léčení staré populace lidí trvale narůstá. Jak udržet laskavý přístup mladičkových sester a naučit je zvládat agresivitu a hluchost delirujících pacientů? Vztah ke stáří je celospolečenský problém a není pouze jednostranný v bezbřehé úctě ke stáří. Zvýšení pozornosti v řešení otázky postavení starých osob a péče o staré pacienty je nutné. Neřešení problému je vytvářením prostoru pro extremistické projevy egoismu.

Doc. MUDr. Marie Nožičková, CSc., přednostka Kliniky nemocí kožních a pohlavních, vystoupila s doporučením ryze tematicky zaměřeného kursu „Stáří jako nemoc“ pro zdravotní sestry, čerstvé absolventky SZŠ, které se dostávají hned po ukončení školy na pracoviště intenzivní péče a jsou tak vystaveny extrémní pracovní a psychické zátěži, kterou nejsou schopny unést i vzhledem ke svému věku. Navíc jsou někdy traumatizovány i útočnou nevděčností ošetřovaných seniorů (MUDr. Havel). Doc. Nožičková dále uvedla, že to vede u těchto mladých pracovnic k odchodům nebo u nich vzniknou obranné reakce s nepřiměřenou tvrdostí vůči ošetřovaným osobám. Ztrácejí to nejpodstatnější – soucit, milosrdenství, snahu pomoci... a „vyhoří“. P. Josef Suchár rozšířil toto pozorování poukazem na osobní zkušenost s lidmi, u nichž se vinou dlouholeté psychické zátěže vyvinul stav bezcitnosti vůči okolí. Otec biskup Duka se v další diskusi vyjádřil o úrovni mezilidských vztahů v celé společnosti, která se odráží a podmiňuje úroveň vztahů ve zdravotnictví. Přes všechny těžkosti je ale právě zdravotnictví oblastí, kde obětavou prací pro druhé najdeme.

Po jedenapůl hodiny trvajících živé diskusi uzavřel setkání ředitel FN HK doc. Heger, který poděkoval Mons. ThLic. Dominiku Dukovi OP a jeho doprovodu za jejich návštěvu. Vyjádřil potěšení nad tímto setkáním a jeho přínosem jak pro nemocné, tak pro zaměstnance, a vyslovil přání, aby k takové návštěvě opět u příležitosti Dne nemocných v příštím roce došlo. Vyslovil rovněž díky P. Jirěmu Škodovi, P. Jaroslavu Furtanovi a jáhnovi Radku Pavlistovi za jejich pastorační službu v nemocnici, prof. Vobořilovi a MUDr. Havlovi za jejich referáty, které se staly podkladem pro diskusi, MUDr. Janu Čápo, MUDr. Marii Kusalové a Ing. Evě Kvapilové za organizační zajištění setkání.

Mons. Th. Lic Dominik Duka OP poděkoval za pozvání a přijetí a vyjádřil poděkování všem, kteří o nemocné pečují. Návštěvu Fakultní nemocnice v příštím roce při příležitosti Dne nemocných ochotně přislíbil.

*Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
PhDr. Vladimír Panoušek*

Foto František Hloušek, Deníky Bohemia

Dne 10. března 2003 zemřel ve věku nedožitých 91 let

prof. MUDr. Rudolf Petr

zakladatel československé neurochirurgie, zakladatel a dlouholetý přednosta královéhradecké Neurochirurgické kliniky, emeritní profesor Univerzity Karlovy

(Osobnost pana profesora a jeho životní dílo si připomeneme v příštím čísle)

Stravovací odbor Fakultní nemocnice Hradec Králové získal certifikát ISO

V odpoledních hodinách dne 5. února t. r. se v prostorách personální jídelny Fakultní nemocnice Hradec Králové uskutečnila malá slavnost při příležitosti předání certifikátu ISO 9001:2000 Stravovacímu odboru FN HK. Úspěšně tak vyvrcholilo více než jeden a půl roku trvající období, kdy nejenom představitelé vedení Stravovacího odboru, ale i řada dalších pracovníků Provozně technického úseku Fakultní nemocnice

Účastníky setkání přivítal doc. Leoš Heger, ředitel FN HK. Vlevo od doc. Hegera pan Pavel Košťál, vedoucí Stravovacího odboru.

Foto Ing. Pavel Homolka

usilovali o uskutečnění zásadních kvalitativních změn v činnosti pracoviště a v jeho prostředí. Bylo to období řady investičních akcí, ale také náročných organizačních a administrativních procesů a v neposlední řadě i personalistických aktů a psychologického působení, neboť vše záleží na lidech a jejich vztahu k vykonávané práci.

Účastníky slavnostního setkání, mezi nimiž nechyběli ani četní pracovníci Stravovacího odboru, přivítal ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc. Poděkoval všem, kteří se na úspěšném završení velkého úkolu podíleli, a přiblížil i motivy, které k úsilí o zvládnutí tohoto úkolu vedly. Prvotním zájmem vedení i všech pracovníků nemocnice je péče o nemocné, a to i pokud jde o naplnění jejich základních potřeb, tedy včetně stravování. Neméně významným motivem k celé akci ale byla i snaha vytvořit adekvátní prostředí a obohatit rejstřík služeb pro pracovníky nemocnice, kteří se v personální jídelně stravují. V další části svého projevu docent Heger osvětlil postoj vedení Fakultní nemocnice k otázce, zda při zajištění stravování nemocných a personálu dát přednost přenesení úkolu na soukromou firmu nebo tento úkol řešit ve vlastní režii. Připustil, že specializovaná soukromá firma by mohla řadu problémů řešit pohotověji. Ale právě s ohledem na odpovědnost vůči nemocným zvolilo vedení nemocnice stabilnější cestu, spočívající v zajištění stravování ve vlastní režii.

Vedoucí Stravovacího odboru FN HK pan Pavel Košťál ve svém projevu poděkoval za podporu vedení nemocnice i pracovníkům poradenské firmy Econsult Brno. Úsilí o získání certifikátu ISO znamenalo především zkvalitnění a racion-

alizování řízení, ale ovlivnilo i všechny jednotlivé činnosti pracoviště. Poděkoval také všem zaměstnancům Stravovacího odboru FN HK, kteří se na splnění úkolu podíleli. Neskrýval radost, že některé novinky, např. podávání minutek či prodej doplňkových jídel, se setkávají s kladnou odezvou. Stravovací zařízení ve Fakultní nemocnici Hradec Králové zajišťuje celodenní stravování pro zhruba 1.400 hospitalizovaných nemoc-

Také personální restaurant prošel rekonstrukcí. Pohled do výdeje jídel.

Foto Ing. Jiří Bobr

ných a obědy pro téměř dva tisíce zaměstnanců nemocnice.

Poté krátce promluvil pan Martin Ruščák, zástupce mezinárodní nadace DET NORSKE VERITAS, která na základě auditu uznala úroveň veškeré činnosti Stravovacího odboru, tj. řízení práce a pracovníků, kontrolu průběhu práce i jejich výsledků a celý způsob managementu, za odpovídající mezinárodnímu standardu a přidělila pracovišti certifikát ISO 9001. Zarámovaný certifikát pak symbolicky převzal vedoucí Stravovacího odboru pan Pavel Košťál. Na závěr slavnostního setkání si jeho účastníci se zájmem prohlédli provozní část stravovacího zařízení.

Když jsme pak později pana Pavla Košťála, působícího ve funkci vedoucího Stravovacího odboru FN HK od roku 2000, požádali o rozhovor, na naši první otázku nám odpověděl, že podněty k celému snažení o získání certifikátu ISO byly v podstatě dva: „Za prvé tu byla snaha dát věci do pořádku, neboť ne vše v provozu stravovacího zařízení fungovalo dobře. Druhým, podstatným podnětem bylo rozhodnutí doktora Josefa Židů, provozního náměstka ředitele Fakultní nemocnice, který v tomto kroku viděl spolehlivou cestu ke zlepšení celkové situace v tomto velkém a složitém provozním zařízení. O získání certifikátu jsme začali uvažovat v lednu roku 2001.“ Jak nám dále pan Pavel Košťál řekl, příprava probíhala s pomocí poradenské firmy, neboť aplikace normy, jež není provázena podrobnějšími prováděcími pokyny, byla dosti složitá. Proces přípravy na získání certifikátu ISO přinesl zejména četné změny organizační. Bylo třeba vytvořit řadu pracovních směrnic, obsahujících např. i stanovení kritických bodů ve výrobě. K těm kritic-

kým bodům patří například teplota při skladování surovin, teplota zpracování, teplota vydávaných jídel, ochrana surovin a jídel před kontaminací mikroby, ale také třeba manipulace s nebezpečnými materiály – sklem či plechy. „Velká administrativa zde nebyla do té doby zvykem,“ poznamenal dále pan Pavel Košťál, „kdežto dnes musí pracovník například zaznamenat, kdy a kolik otevřel lahvi naložených meruněk.“

Pokud jde o investiční akce, prvním úkolem bylo vybudování nového sociálního zařízení, odpovídajícího nově platné vyhlášce. Dále byla vybudována linka na výrobu chlazených jídel a poslední akcí byla úprava personálního restaurantu. Tyto akce byly úspěšně dokončeny a jak je patrné z odezvy pracovníků nemocnice, zejména úprava personální jídelny byla velmi kladně hodnocena.

Nejvíce se však, podle pana Pavla Košťála, příprava na získání certifikátu ISO dotkla myšlení lidí: „Dnes naprostá většina našich zaměstnanců ví, proč svoji práci dělá. Práce se jim zkomplikovala, zpřísnila se hygiena, není jednoduché trávit dlouhé hodiny v neprodyšné čepici či s rouškou na ústech

u diet. Finanční odměna se přitom nezměnila. Ale přesto se změnil přístup lidí k práci, jejich odpovědnost. A z toho máme největší radost.“ V souvislosti s uvedenou změnou myšlení se pan Pavel Košťál s úsměvem zmínil také o tom, že bylo třeba proboujet změny receptur jídel pro zaměstnance nemocnice: „To jsou vesměs zdraví lidé a není důvod, proč by nemohli dostávat jídla podobná těm, která vaří doma nebo jedí v restauracích.“ V tom jsme dali panu Košťálovi za pravdu, neboť i v tomto směru jsme se přesvědčili o spokojenosti řady strážníků. Dnes si ostatně každý pracovník nemocnice může vybrat až z osmi jídel.

Nakonec jsme se ještě zeptali na počet pracovníků Stravovacího odboru. Ten má celkem 107 tabulkových míst včetně zdravotnických pracovníků – dietních sester. Technicko hospodářských pracovníků je jen několik, většinu zaměstnanců tvoří provozní pracovníci. Odbor funguje i jako učňovské středisko, praxi zde ale vykonávají učni teprve prvního ročníku, což někdy znamená spíše zátěž a práci navíc. Ale i to pracovníci Stravovacího odboru rádi podstupují.

PhDr. Vladimír Panoušek

Recenze knihy

Vratislav Schreiber: Medicína na přelomu tisíciletí. Praha : Academia, 2000, 208 s.

Na přelomu tisíciletí vydal významný endokrinolog prof. MUDr. Vratislav Schreiber, DrSc., nenápadně vypadající knihu v příjemné, uklidňující zelené barvě, doplněnou ilustracemi Jaromíra Plesla. Tato kniha však zaujme především svým obsahem.

Fenoménu změny tisíciletí byly věnovány různé programy, vědecké konference a také studie.

Vratislav Schreiber zhodnotil vývoj medicíny, zamýšlel se nad minulostí a nad budoucností lidstva na poli medicíny, kam a jak bude vývoj lidstva a medicíny směřovat, jakých prostředků využije a jakých cílů chce dosáhnout.

Autor svoji publikaci rozdělil do čtyř hlavních kapitol s názvy: „Kořeny“, „Současné problémy“, „Postmodernismus“ a „Moderní vědecká medicína v postmoderní době“. Každá kapitola je rozdělena do několika podkapitol zabývajících se jednotlivými problémy minulosti, současnosti a budoucnosti medicíny.

Jak již název první kapitoly napovídá, Vratislav Schreiber v ní shrnul vývoj poznání v lékařství od pravěku po 20. století. Zabývá se postupy, které byly objeveny v jednotlivých lékařských oborech, a přináší chronologický výčet těchto objevů, které posunuly poznání v lékařské vědě. Do kapitoly „Současné problémy“ oprávněně řadí obtíže, jak zajistit potravu pro všechny obyvatele Země, stav životního prostředí, problematiku násilí, válek, ale i duševního stresu a ostatních psychických poruch. Autor se také důkladně zabývá hlavními problémy současné medicíny: dostupností lékařské péče, epidemií AIDS, vztahy mezi ekonomikou, exkluzivitou léčebných postupů, sociální nerovností a dalšími faktory, ale i nedostupností těch nejzákladnějších léků pro rozvojové země. „Sociální nerovnost,“ říká autor, „je jednou z kritických oblastí moderní medicíny. Není to jen v tom, že by chudí byli diskriminováni lékaři nebo tím, že nejsou pojištěni..., ale nedostává se jim zdravotní výchovy, nevědí o možnostech prevence, o hrozbě obezity, o zdravé výživě atd. ...“ (str. 136). Tento problém nedostatečné informovanosti či neuvědomování si problémů je aktuální i ve střední Evropě. Vratislav Schreiber poukazuje i na problém přírodních katastrof: „Katastrofy z medicín-

ského hlediska ukážou stupeň připravenosti postižené země na jejich důsledky, ale také na stupeň a rychlost mezinárodní pomoci. ... Přitom devadesátá léta byla dekadou přírodních pohrom. Organizační zajištění pomoci před vznikem katastrofy je spolu s včasným varováním hlavním postupem, který může pomoci. Týká se to záchrany lidí, přísunu potravin a vody do postižených oblastí, prevence epidemií, zajištění nouzového bydlení pro zachráněné. Každý konsolidovaný stát na to musí myslet předem, například rozložením nemocnic a možností nouzového ubytování – i to by mělo být vzato v úvahu při současných diskusích o rušení nemocnic u nás.“ (str. 124-125). Tento problém připravenosti a předcházení přírodním katastrofám, teroristickým činům a bioterorismu, jak například ukázal incident v tokijském metru, nutí vlády připravit programy a postupy prevence před těmito činy. I když zůstává otázkou, zda je možné se před určitými nebezpečnými činy jednotlivců vůbec bránit.

Ve třetí kapitole se autor mimo jiné zabývá vztahy mezi alternativní a konvenční medicínou a předkládá názor, že především v léčení nemocí s převážně psychickou složkou a nemocí duševních je široké uplatnění jak pro konvenční, tak i pro alternativní medicínu. Z tohoto důvodu vznikl nový směr, který tyto postupy soustřeďuje v integrovanou medicínu. V závěrečné kapitole „Moderní vědecká medicína v postmoderní době“ je čtenář nucen se zamyslet nad etickými problémy vývoje, zkoušení a zavádění nových léků, odpovědností lékařské vědy, zda a jak sdělit pacientovi pravdu o jeho zdravotním stavu. Autor se zabývá střetem moderní vědecké medicíny s postmoderním myšlením, které relativizuje „pravdu“ a dbá plurality názorů. Poukazuje i na odpovědnost medicíny za omyly a chyby, avšak i na oprávněnou hrdost nad dosaženými úspěchy.

Nedílnou součástí publikace je uvedení odborné literatury, studií uveřejněných v časopisech a dále věcný a jmenný rejstřík. Kniha je psána poutavým, odborným stylem, doplněným vtipnými ilustracemi, a rozhodně je dobré si ji přečíst a zamyslet se nad problémy, na které upozorňuje.

Mgr. Jiří Štěpán
Kabinet dějin lékařství

Jak jsou ve FN HK rozdělovány prostředky FKSP

Zpráva o výsledcích ankety

V poslední čtvrtině minulého roku probíhala ve Fakultní nemocnici Hradec Králové anketa, zjišťující názory zaměstnanců na současný způsob rozdělování a čerpání Fondu kulturních a sociálních potřeb (FKSP). Cílem ankety bylo získat aktuální informace o tom, za jakých podmínek – při dodržování příslušných zákonných norem upravujících tvorbu a čerpání FKSP – by tento fond v nejvyšší míře uspokojoval potřeby zaměstnanců FN HK. Získaných poznatků by mělo být využito při kolektivním vyjednávání o rozpočtu FKSP a nové kolektivní smlouvě na období roku 2003 – 2004.

Anketa probíhala v době od 21. října do 15. prosince 2002. Celkem bylo distribuováno 1.800 anketních lístků. Prostřednictvím vrchních sester nebo vedoucích pracovišť bylo rozděleno 850 anketních lístků, 900 lístků bylo zaměstnancům předáno prostřednictvím úsekových důvěrníků, zbytek lístků byl k dispozici na oddělení péče o zaměstnance Odboru personálních vztahů FN HK. Zaměstnanci měli také možnost vyjádřit se k danému problému prostřednictvím Intranetu.

Zaměstnanci odevzdávali vyplněné anketní lístky do uzavřené volební urny na oddělení péče o zaměstnance, a to převážně vhozením nebo odesláním vnitřní poštou. Lístky, které došly e-mailovou poštou, byly vtištěny a vhozeny do urny. Anketa byla uzavřena dne 16. 12. 2002 v 9.00 hodin za účasti zástupců vedení FN a odborové organizace (Ing. Jiří Ropek, Mgr. Martin Formánek, Jiljí Bezecný, Zora Rejmanová).

Celkem bylo odevzdáno 503 anketních lístků, to znamená, že návratnost dosáhla úrovně 28 %, což odpovídá průměrné úrovni návratnosti při anketách podobného druhu. Nevyplněných bylo šest anketních lístků, ty byly vyloučeny z dalšího zpracování. Matematickostatistické zpracování výsledků ankety provedl doc. Ing. Ladislav Strnad, CSc., z Oddělení analýz a zdravot. statistiky FN HK a pracovníci Odboru výpočetních systémů FN HK.

Z výsledků šetření:

Přibližně 50 % respondentů považuje dosavadní strukturu rozdělování prostředků FKSP za vyhovující a jen necelých 10 % respondentů má k současnému rozdělení fondu kritické připomínky. Zhruba 40 % respondentů uvedlo, že nejsou schopni způsob rozdělení fondu posoudit. Pokud jde o postoje ke stávající struktuře FKSP, nebyl zjištěn významný rozdíl mezi jednotlivými skupinami zaměstnanců (lékaři, farmaceuti a jiní vysokoškolští odborní zdravotničtí pracovníci – středoškolští zdravotničtí pracovníci – ostatní zdravotničtí a provozní pracovníci – technicko-hospodářští pracovníci). Ve všech těchto skupinách vyjádřila spokojenost se stávající strukturou rozdělování prostředků FKSP zhruba polovina respondentů, a to v rozpětí: 46,2 % (ostatní zdravotničtí a provozní pracovníci) až 53,4 % (technicko-hospodářští pracovníci).

Anketa také dávala respondentům možnost uvést konkrétní návrhy na úpravu rozpočtu FKSP. Zaznamenáno bylo celkem 39 návrhů. Nejvíce návrhů se týkalo zvýšení příspěvků na kulturní akce (6 návrhů), na sport (5) a zvýšení limitu na půjčky (6).

V další části ankety vyjadřovali respondenti svoji osobní preferenci jednotlivých položek – titulů v rozpočtu FKSP. V anketním lístku bylo nabídnuto pořadí od 1 do 8. Z výsledků statistické analýzy vyplývá, že na první místo kladli respondenti nejčastěji příspěvek na závodní stravování, na dalších místech, podle úrovně modu (nejčetnější pořadí), se umístily půjčky a příspěvky na penzijní připojištění. Na poslední místo pořadí byly zařazeny příspěvky na dětské tábory (viz tabulka).

Položka	Průměr pořadí	Modus pořadí	% voleb – pořadí
stravování	2,23	1	57,2
půjčky	3,87	2	21,5
penze	4,35	2	22,4
rekreace	3,68	4	20,6
kultura	4,90	5	19,1
zájezdy	5,01	7	18,9
sport	5,48	7	21,5
dětské táb.	6,23	8	43,7

V odpovědích na další otázku více než 75 % respondentů uvedlo, že by uvítali možnost penzijního připojištění. Pouze kolem 13 % respondentů nejeví o připojištění zájem. Jde zejména o pracovníky s nižším vzděláním – ostatní zdravotnický personál a provozní personál.

V poslední položce anketního lístku byli respondenti vyzváni k vyjádření případných vlastních námětů nebo připomínek, co jim v nabídce služeb oddělení péče o zaměstnance chybí. Bylo vyhodnoceno celkem 135 námětů. Některé náměty nebylo možné akceptovat, neboť přestože bylo v anketním lístku vysvětleno, na které služby nelze podle zákonných norem přispívat, tyto požadavky se přesto objevily. Připomenu, že jde o požadavky přispívat z FKSP na kadeřníka, kosmetické služby, autoškolu, lázeňskou péči, jazykové kurzy, školy v přírodě, lyžařské kurzy pro děti. Stávající legislativa FKSP to však neumožňuje. Z akceptovatelných připomínek dosáhly vyšší frekvence tyto: Fond není využíván zaměstnanci rovnoměrně, zatímco někteří pracovníci ho využívají nadměrně, jiní z něj mají jen malý užitek (42 připomínek); posuzovat rekreace v Janských Lázních z hlediska příspěvku jako jiné rekreace (24 připomínek); racionalizovat prodej lístků na kulturní akce (8 připomínek). Z četnějších návrhů můžeme uvést ještě návrhy přispívat z FKSP i na rekreace s cestovní kanceláří (13 připomínek) a na jazykové kurzy (7 připomínek). V obou posledně uvedených případech však příslušná vyhláška příspěvek z FKSP neumožňuje. Ostatní připomínky byly jen málo početné, ale přesto zajímavé (např. brát v úvahu sociální postavení zaměstnanců, zlepšit dostupnost informací o akcích atp.)

Závěrem své zprávy bych chtěl poděkovat všem, kteří se na přípravě a realizaci ankety podíleli a zvláště pak panu docentu Ladislavu Strnadovi za jeho profesionální, zasvěcenou a informačně vydatnou analýzu výsledků.

Mgr. Martin Formánek,
vedoucí Odboru personálních vztahů

MUDr. Pavel Kopecký, Ph.D., zástupcem přednosta kliniky

V lednu t. r. se uskutečnilo výběrové řízení, vyhlášené ředitelem Fakultní nemocnice Hradec Králové, na funkci zástupce přednosta Porodnické a gynekologické kliniky pro léčebnou péči. Na základě výsledku konkursu a doporučení výběrové komise jmenoval ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., do této funkce MUDr. Pavla Kopeckého, Ph.D.

MUDr. Pavel Kopecký, Ph.D., absolvoval v letech 1982 – 1988 Lékařskou fakultu v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze, obor všeobecné lékařství. Během studia se věnoval studentské odborné činnosti a se svojí prací postoupil do celostátního finále. Studium ukončil s vyznamenáním. Po promoci v září 1988 nastoupil do Fakultní nemocnice Hradec Králové na Porodnickou a gynekologickou kliniku jako interní aspirant LF UK. Během aspirantury složil státní zkoušky z německého a ruského jazyka. V roce 1991 přešel MUDr. Kopecký na místo sekundárního lékaře Porodnické a gynekologické kliniky. V témže roce složil atestaci I. stupně a v roce 1995 atestaci II. stupně z gynekologie a porodnictví. Po úspěšném přijímacím řízení se v roce 1995 stal odborným asistentem Katedry porodnictví a gynekologie LF UK v Hradci Králové.

V rámci výuky vede MUDr. Kopecký praktická cvičení a semináře našich i anglicky mluvících studentů LF UK. Současně se na klinice v plném rozsahu účastní léčebně preventivní péče. Věnuje se léčbě sterility, vede antisterilní poradnu a andrologickou laboratoř, spolupracuje v programu asistované reprodukce. V gynekologické operativě se zabývá hlavně laparoskopickou a hysteroskopickou technikou. Je autorem a spoluautorem řady publikací uveřejněných v odborném tisku. Přednáší na odborných seminářích a konferencích hlavně na téma sterility, antikoncepce a plánovaného rodičovství. V roce 2002 MUDr. Pavel Kopecký úspěšně zakončil postgraduální studium a získal vědecký titul Ph.D. V současném období přestavby pavilonu Porodnické a gynekologické kliniky zastává funkci koordinátora gynekologie v dočasném působišti kliniky v chirurgickém pavilonu akademika Jana Bedrný.

Přejeme panu doktoru Pavlu Kopeckému osobní spokojenost a hodně pracovních úspěchů v náročné a odpovědné řídicí funkci.

Odbor personálních vztahů
a redakce časopisu Scan

Ohlédnutí za činností Kabinetu dějin lékařství

Kabinet dějin lékařství na Lékařské fakultě v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze vznikl v r. 1995. Tomuto aktu předcházelo ustanovení a obsazení funkce historika Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové, k němuž došlo na jaře r. 1994 v souvislosti s přípravami oslav 50. výročí založení královéhradecké Lékařské fakulty. Práce historika tehdy spočívala především v činnosti heuristické, směřující ke splnění obsáhlého pracovního úkolu – realizaci výstavy o minulosti a současnosti Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Pro přípravu výstavy byla vytvořena pracovní komise, vedená prof. MUDr. Josefem Špačkem, DrSc. Práce historika tehdy spočívala v koordináčním a organizačním úsilí, ve zpracování libreta a scénáře výstavy a v získání výtvarníka pro realizaci. Výstava byla instalována ve dvou výstavních sálech v budově Biskupské rezidence na Velkém náměstí a setkala se s příznivým ohlasem. Po ukončení výstavy v říjnu 1995 byly všechny exponáty pozorně sejmuty z výstavních panelů. Vyzádané materiály byly vráceny pracovištím, ostatní uloženy v depozitáři nově vytvořeného Kabinetu dějin lékařství LF UK a FN HK. Ředitelství Fakultní nemocnice poskytlo na konci r. 1995 místnost pro depozitář Kabinetu v areálu nemocnice, v r. 1996 získal Kabinet místnost i v budově fakulty v Šimkově ulici.

Stojí za zmínku, že v únoru 1997 voda z porušené vodoinstalace zaplavila depozitář Kabinetu dějin ve Fakultní nemocnici. Vysoušení a úprava místnosti trvaly až do léta, ale sbírky, uložené v nových skříních, naštěstí přestály tuto pohromu bez větších škod.

Hlavním pracovním úkolem roku 1997 byla příprava expozice královéhradecké Lékařské fakulty UK na společné výstavě lékařských fakult UK při příležitosti 650. výročí založení Univerzity Karlovy. Scénář a plán výstavy se během příprav několikrát měnil, bylo nutné rychle přizpůsobovat obsah výstavy požadavkům a striktním podmínkám, přepracovávat scénář, předkládat další a další písemné návrhy. V závěrečném období

příprav byla nicméně výstava natolik zredukována, že původní záměr královéhradecké fakulty a nemocnice nebylo možné realizovat. Do vymezeného prostoru bylo možné instalovat jen minimum exponátů.

Mezi hlavní cíle a úkoly Kabinetu dějin lékařství patří získávání, zpracování, uložení a využívání dokumentace k současnosti a minulosti LF UK a FN HK. Tyto cíle korespondují s posláním archivu. Sbírkový materiál v Kabinetu dějin lékařství by se měly stát jeho součástí, aby byly zajištěny proti ztrátám a poškozením. Nesnáze spočívá v rozdílné rezortní příslušnosti obou institucí a jejich archivů. V začátcích existence Kabinetu dějin lékařství bylo stanoveno, že dokumentace a sbírky budou shromažďovány, evidovány a ukládány ve společném depozitáři. V r. 1996 byl vysloven požadavek samostatného ukládání a evidence dokumentace k dějinám nemocnice. Po roce bylo opět povoleno společné dokumentační centrum. Tyto okolnosti mluví pro souběžné vytváření dvou samostatných částí společného dokumentačního centra, pro oddělené vedení sbírek, aby mohly být případně včleněny do archivu LF UK a archivu FN HK.

V Kabinetu dějin lékařství jsou veškeré získané dokumenty zpracovány v systému evidence, vytvářeném dle dlouhodobých zkušeností, vedeném prozatím ve strojopise. Nezbytné počítačové zpracování bude vyžadovat větší časové možnosti historika na tomto pracovišti. Evidence dokumentů směřuje k vytváření katalogů sbírek, k jejich zpřístupnění, snadné orientaci a k rychlému vyhledávání potřebných dokumentů, které jsou zařazeny ve sbírkách archiválií v originále nebo v kopii, ve sbírkách fotografií, negativů, zvukových a obrazových záznamů.

Kabinet dějin lékařství Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze byl v letech 1996 – 1998 začleněn do Ústavu sociálního lékařství LF UK. Od r. 1999 podléhá děkanovi fakulty. Kabinet nadále shromažďuje, eviduje a ukládá dokumentaci k dějinám fakulty, nemocnice i královéhradeckého zdravotnictví.

Mgr. Libuše Plášilová

Uzpomínka na akademika Františka Běhouňka

Doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc.

Akademik Běhounek zemřel před 30 lety, dne 1. ledna 1973 v Karlových Varech. Dovolují si připomenout některé události z jeho života a díla.

František Běhounek se narodil 28. října 1898 v Praze. Po absolvování státní reálky studoval na Filosofické fakultě Karlovy univerzity v letech 1916 – 1919 matematiku, fyziku a chemii. Pracoval pak ve Fyzikálním ústavu u prof. Kučery. Ministerstvo školství a národní osvěty mu udělilo na školní rok 1919 / 1920 stipendium ke studijnímu pobytu ve Francii na Sorbonně. V Paříži byl přijat do Radiologického ústavu, do laboratoře, kterou vedla Marie Curie. Po návratu do Čech byl jmenován prozatímním asistentem Státního radiologického ústavu a po obhájení disertační práce „Fresnelovo biprisma“ byl 14. ledna 1922 na Karlově univerzitě promován doktorem přírodních věd. Dokončil ještě svůj studijní pobyt v Paříži a po návratu domů byl jmenován definitivním zaměstnancem Státního radiologického ústavu.

V roce 1926, po přímluvě paní Curieové u prezidenta T. G. Masaryka, získal RNDr. František Běhounek finanční podporu pro účast na polární výpravě vzducholodí Norge pod vedením Roalda Amundsen, Lincolna Ellswortha a Umberta Nobila. Amundsen ve svém cestopisu vzpomíná, jak mu v Kingsbay na Špicberkách, kde před letem na pól kotvila vzducholod' Norge, přišel vstříc „vládně se usmívající, nesmírně tlustý cizí učenec“, který měl slíbenou účast na výpravě. Amundsen odmítl jeho účast na vlastním transpolárním letu, ale na palubě vzducholodí Norge byly umístěny Běhouňkovy přístroje, kterými Běhounek měřil radioaktivitu a kosmické záření na Špicberkách. Za letu vzducholodí pokračoval v měření švédský meteorolog Dr. Finn Malmgren. Byly to jediné vědecké přístroje na palubě vzducholodí a výsledky, zpracované Běhouňkem a Malmgrenem, byly vydány jako jediný vědecký zisk této výpravy. Zpracované výsledky měření předložil Běhounek jako habilitační práci, kterou úspěšně obhájil 11. dubna 1929.

Habilitačnímu řízení předcházela Běhouňkova účast na italské výpravě vzducholodí Italia na severní pól pod vedením stavitele vzducholodí generála Nobila. Při této výpravě Běhounek pokračoval ve svých výzkumech i v době, kdy po nárazu Italie do ledových ker při návratu od pólu byl jedním z několika mužů, kteří vypadli s troskami rozbité velitelské kabiny na led. Odlehčená vzducholod' se zbylými členy posádky se vznesla, zmizela východním směrem a nikdo ji už nikdy nespasil.

Vzducholod' startovala z Kingsbay na Špicberkách 23. května 1928, dosáhla severního pólu a havarovala při zpáteční cestě večer 24. května. Záchraných prací se účastnila řada lodí a letadel, při pokusu o záchranu trosečníků zahynul i objevitel jižního pólu Roald Amundsen s norskou – francouzskou posádkou

letadla Latham. Trosečníci byli nakonec zachráněni sovětským ledborcem Krasin 12. června 1928.

O Běhouňkově účasti na výpravě referuje zejména Nobile ve své knize „Katastrofa vzducholodí Italia na severní točně“. Popisuje, jak v zoufalé náladě ve dnech 3. – 6. června se zdraví členové skupiny chtěli všichni vypravit na nepříliš vzdálenou pevninu a ponechat na místě zraněné Nobila a mechanika Cecioniho. Jediný Běhounek prohlásil, že zůstane s generálem. Nobile píše: „Když jsem se ptal Běhouňka, ... odvětil mi pevně: Nechápu, proč mi kladete tuto otázku. Přišel jsem s vámi a v každém případě odejdu zase jen s vámi. Dojat vzpomínám na Běhouňkovu odpověď. Tento můj soudruh nikdy nezapřel svoji vznešenou povahu.“

Při jiných příležitostech píše Nobile o Běhouňkovi: „...Morální sílu a nezdolnou energii osvědčil v nejhroznějších okamžicích, které jsme prožívali... Stejně pečlivě prohlížel elektrometry, jako chystal oheň na přípravu medvědího masa a chodil na obhlídku kolem stanu. Nezanedbával ani své druhy v neštěstí... V myslí se mi objevuje za tímto... přísným a akademicky odměřeným Běhouňkem jiný, kterého miluji

mnohem více: zablácený Běhounek v odřené beráncí kožešině... Běhounek z červeného stanu... Běhounek vznešené duše...“ Jeden z autorů, kteří píšou o této výpravě, uvádí, že právě Běhounek podstatně přispěl k tomu, že po odchodu Malmgrenové a dalších dvou důstojníků pro pomoc a po odletu Nobila s prvním letadlem, které přistálo na kře, odolnost zbylé skupiny, i při zklamání, že pomoc pro ostatní ještě po mnoho dní nepřicházela, zůstala neotřesená.

Nobile popisuje, jak Běhounek „vyhladovělý, s rukama kouřem zčernalýma a s nohama téměř bosýma nezapomínal na své přístroje, které shledal ve sněhu, a pokračoval v měřeních, jež nemohl dokončit za letu“. Velitel expedice sovětského ledborce Krasin Rudolf Samojlovič píše o tom, že první otázka Běhouňkova po záchraně byla, zda může na ledborci pokračovat ve své vědecké práci.

Běhounek se stýkal s Nobilem dále. Byli v písemném styku a v šedesátých letech se sešli při Nobilově návštěvě v Praze.

Po návratu z expedice vzducholodí Italia se Běhounek v roce 1928 oženil s dcerou jednoho ze svých nadřízených, Ludmilou Felixovou. Žili spolu v harmonickém manželství do konce jeho života.

V říjnu 1928 byl Běhounek jmenován radou Státního radiologického ústavu a v dubnu 1933 byl jmenován jeho ředitelem. K 1. lednu 1949 byl převeden do Radiologického ústavu v Praze Na Bulovce, kde řídil fyzikální oddělení. Pracoval také společně s profesorem RNDr. Vilémem Santholzerem, který později řadu let (1950 – 1972) řídil Ústav pro lékařskou fyziku na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové.

Fyzikální oddělení Radiologického ústavu se v roce 1956 stalo součástí Ústavu jaderné fyziky ČSAV jako dozimetrické oddělení a v roce 1972 bylo přeměněno na Laboratoř radiologické dozimetrie ČSAV, kterou Běhounek vedl až do konce svého života.

Pestrá je i Běhounkova kariéra pedagogická. Působil zpočátku na Karlově univerzitě, později pomáhal vybudovat Fakultu technické a jaderné fyziky UK, kde od roku 1955 vedl Katedru jaderné chemie. V této činnosti pokračoval i po roce 1959, kdy byla FTJF převedena z Univerzity Karlovy na České vysoké učení technické (ČVUT) a v roce 1968 přejmenována na Fakultu jadernou a fyzikálně inženýrskou. V roce 1963 založil Běhounek na Fakultě technické a jaderné fyziky ČVUT Katedru dozimetrie a aplikace ionizujícího záření, kterou vedl až do svého odchodu do důchodu v prosinci 1970.

Málo je známo, že po smrti docenta Kozla v padesátých letech přednášel a zkoušel Běhounek lékařskou fyziku na Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze.

Profesorem na ČVUT byl Běhounek jmenován 27. července 1954 pro obor radioaktivita. 16. dubna 1960 byl zvolen akademikem a v roce 1963 získal Stříbrnou plaketu ČSAV za zásluhy o vědu a lidstvo.

Akademik Běhounek byl členem četných československých, zahraničních a mezinárodních organizací. V listopadu 1959 byl jmenován členem vědecké rady Komise pro atomovou energii při Státním výboru pro rozvoj techniky. V roce 1963 byl jmenován čestným členem Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně. Od září 1970 byl místopředsedou Vědeckého kolegia jaderného výzkumu ČSAV. Zastupoval Československo v Mezinárodní komisi pro atomovou energii, ve vědecké komisi OSN pro účinky atomového záření, v Mezinárodní zdravotnické komisi pro obor ionizačního záření, byl členem Akademie Novi Lycaeii v Římě atd.

Běhounek byl významen řadou československých i zahraničních významání. Hlavní oblastí jeho vědeckého zájmu byla fyzikální dozimetrie ionizujícího záření. Vedle teoretické činnosti se Běhounek zabýval i praktickým využitím svých vědeckých poznatků, věnoval se činnosti expertizní jak v Ženevě, tak v New Yorku.

Pan profesor byl nesmírně vzdělaný a pracovitý. Sledoval beletrii i poezii. Když se mluvilo o tom, že by měl básník Vítězslav Nezval být předsedou Svazu spisovatelů, naráží v soukromém dopise na jeho prorežimní aktivity, ale poznamenává, že jen za Edisona je ochoten mu mnoho odpustit.

Běhounek napsal více než sto vědeckých prací. Významná je Radiologická fyzika, která byla vydána v roce 1954 Československou akademií věd. Vědeckopopularizační práce představují devatenáct knih. Beletristických knih pro mládež i dospělé napsal nejméně třicet pět.

Ještě v roce 1928 vydal Běhounek knihu vzpomínek na katastrofu vzducholodě Italia – „Trošečníci na kře ledové“. V roce 1941 vyšly jeho populární dějiny polárního bádání pod názvem „Lidé a póly“. Popisuje zde výpravy Henryka Hudsona, Jense Munka, Johna Rosse, tragickou výpravu Johna Franklina. Dočteme se i o tragédii lodi Jeanette pod vedením De Longovým z roku 1879. Většina této výpravy zahynula po zničení lodi polárním ledem na sever od Sibíře, ale nález trosk z Jeanetty u severního pobřeží Grónska vedl Nora Fridtjofa Nansena k myšlence, že přes severní pól míří od Sibíře ke Grónsku mořský proud. Existenci tohoto proudu Nansen později svojí výpravou na lodi Fram prokázal. V knize popisuje Běhounek i tragickou polární výpravu Solomona Andréa, který se v roce

1897 spolu se dvěma druhy pokusil dosáhnout severního pólu balonem Örnen. Až v roce 1930 byly nalezeny pozůstatky těchto mužů na ostrově východně od Špicberk i s deníky a exponovanými fotografiemi. Dále je v knize zmiňován i spor o dosažení severního pólu mezi Frederickem Cookem, který tvrdil, že dosáhl pólu v roce 1908, a Robertem Pearym, který údajně dosáhl pólu v roce 1909. Do dneška jsou v této věci nejasnosti. Jedna kapitola je věnována také tragédii polární výpravy Roberta F. Scotta na jižní pól v roce 1912. Závěr knihy „Lidé a póly“ je věnován vzpomínkám na Nobilovu výpravu vzducholodí Italia.

V roce 1941 vydal Běhounek knihu „Mořeplavci a objevitelé“. Popisuje zde osudy Kryštofa Kolumba, první cestu kolem světa Fernaa de Magalhaese a druhou cestu kolem světa britského mořeplavce Francise Drakea. Výzkumy na řece Nigeru v Africe na začátku 19. století popisuje kapitola o britském cestovateli Mungo Parkovi. Další kapitoly popisují opět souboj Amundsena a Scotta o dosažení jižního pólu a závěrečná kapitola je věnována katastrofě vzducholodí Italia. Zajímavé je, že do této knihy zasáhl i nacistický cenzor. Zdálo se mu, že je zde příliš mnoho místa věnováno britským cestovatelům a na jeho naléhání Běhounek doplnil do knihy i osudy německého lékaře a cestovatele Gustava Nachtigala, který procestoval Saharu a Súdán v letech 1869 – 1874. I tuto kapitolu Běhounek velmi poutavě vypracoval.

V roce 1942 vyšla kniha „Fregata pluje kolem světa“. Běhounek popisuje její vznik tak, že v bedně na půdě starého domu našel zápisky námořního kadeta Karla Kaliny, který cestoval s rakouskou fregatou Novarou kolem světa v letech 1857 – 1859. Ve skutečnosti to bylo tak, že Běhounek prostudoval mnohasvazkové dílo rakouského komodora von Wüllerstorfa – Urbaira, což byla oficiální úřední zpráva o cestě této fregaty včetně vědeckých výsledků. Běhounek vymyslel hrdinu, kadeta Kalinu a jeho přátele z Terstu, a vymyslel pro ně řadu krásných dobrodružství na této cestě – kadeti se snažili najít tunel z Gibraltaru do Afriky, hledali poklad na Amsterodamském ostrově a unikli smrti při tajné návštěvě indické pagody. Kniha končí pobytem fregaty v Číně. Pan profesor měl napsaný i druhý díl, kde popisuje další cestu fregaty a bylo zde popsáno i milostné dobrodružství Karla Kaliny s velitelkou malajských pirátů, která, dle von Wüllerstorfa – Urbaira, skutečně existovala. Pan profesor však tuto otrlou ženu pro svoji knihu omladil a zkrášlil. Tento druhý díl knihy, pokud vím, nikdy nevyšel.

„Tajemství polárního moře“ (1942) je dobrodružným příběhem o letu české vzducholodí, vyrobené z nového materiálu soliditu, na vakuovém principu, z Čech do Kanady přes severní pól. Opět s řadou dobrodružství včetně nálezu pozůstatků vzducholodí Italia na neznámém arktickém ostrově.

Dne 10. prosince 1936 se v Tichém oceánu navždy ztratila dánská školní námořní plachetnice, dva roky stará, se silným motorem a s posádkou 75 mužů, z nichž většina byli mladí námořní kadeti dánského námořnictva. Pan profesor Běhounek vymyslel příběh „Robinsoni z Kronborgu“, kde popisuje osudy tří zachráněných na malém ostrově, který se v průběhu zemětřesení mořského dna vynořil z oceánu. Kniha byla zpracována i Českou televizí jako krátký televizní seriál.

Další pozoruhodnou Běhounkovou knihou je „Kniha Robinsonů“ (1944). Je v ní popsána historie pravzoru všech Robinsonů, Alexandra Selkirka, který byl vysazen z lodi Cinq Ports kapitánem Stradlingem a pobyl na jednom ze skupiny ostrovů Juan Fernandez v jižním Pacifiku čtyři roky a čtyři měsíce. Zachránil ho britský mořeplavec a pirát Dampier v prosinci

1708. Sám Dampier vyzval Selkirka, aby popsal svoje příhody. Selkirkovi se do toho nechtělo a na návod Dampierův dal svoje zápisky přečíst Danielu Defoemu. Defoe byl nedostudovaný kněz, tulák, punčochář, obchodník, politik a spisovatel. Po několika letech zpracoval Robinsonova dobrodružství. Robinsonův ostrov umístil do ústí Orinoka na dnešní ostrov Tobago a vymyslel dobrodružství s domorodci a s Pátkem. Kniha měla obrovský úspěch a byla mnohokrát vydána a překládána.

Běhounek dále v „Knize Robinsonů“ popisuje několik příběhů ze souostroví Galapágy, příběh vzbouřené posádky na lodi Bounty a posledním příběhem je osud pěti mužů ze škuneru Grafton, který ztroskotal na Aucklandských ostrovech jižně od Nového Zélandu. Kapitánem byl Thomas Musgrave a příběh popsal v poutavé knize námořník a zlatokop Edouard Raynal. Trosečníci se po dvaceti měsících zachránili sami – z trosk Graftona a pokácených smrků postavili krytý člun, na kterém tři z nich dopluli dne 24. července 1865 na Nový Zéland. Pro zbylé dva pak připlula loď jednoho z novozélandských osadníků.

V roce 1946 vychází další Běhounkova kniha – „Na sever od Zambezi“. Je to poutavý, podrobný a pravdivý popis afrických dobrodružství doktora Emila Holuba. Domnívám se, že poznatků ze studia afrického prostředí využil pan profesor při napsání dobrodružného příběhu „V zajetí Matabelů“, který se odehrává na konci 19. století a popisuje příhody mladého Jiřího Horyny z rodiny českého jihoafrického osadníka. V úvodu knihy popisuje Běhounek událost, při které zahynul princ Ludvík, syn Napoleona III. a císařovny Eugenie v jižní Africe.

Kniha „Ledovou stopou“ (1946) popisuje polární dobrodružství dvou chlapců, Jana a Finna, na arktickém polárním ledě. Chlapci po dobrodružné cestě dojdou až na sovětskou polární základnu v Zemi Františka Josefa, kde jsou zachráněni. Kniha měla vyjít za války, ale vzhledem k tomu, že tam jsou v textu popisy ruských polárních výprav a příběh končí na sovětské základně, nacistická cenzura vydání knihy zamítla.

V roce 1948 vychází román „Komando plukovníka Brenta“. Tento příběh popisuje skutečnou událost, při které komando britských a australských námořníků vypluje na bárce pod vlajkou Japonci okupované holandské Západní Indie. Bárka po různých dobrodružstvích dorazí do blízkosti Japonci okupovaného Singapuru a zakotví v roce 1943 u pobřežní džungle. Posádka po krátkém pochodu projde džunglí až k válečnému přístavu, kde na gumových člunech s nákladem třaskavin položí nálož pod několik válečných lodí a tyto vyhodí do povětří. V nastalém zmatku se komando podaří uprchnout. Komando plukovníka Brenta očekávalo na domluveném místě britskou ponorku, která je měla odvézt zpět do Austrálie. Japonci však jejich úkryt objevili, členové komanda prchali na sever, byli však Japonci dopadeni a dílem padli, dílem byli popraveni. Ponorka na domluvené místo skutečně doplula, nalezla však jen zbytky po táboře a žádné další stopy. Příběh byl chován v tajnosti a až 1. srpna 1946 o něm referoval australský ministr námořnictví v parlamentu.

Tolik skutečnost. Laskavý pan profesor nechtěl zarmoutit své mladé čtenáře a ve své knize to zařídil tak, že prchající bárka je v poslední chvíli zachráněna americkým hydroplánem PBY Catalina.

S komunistickou cenzurou se setkal Běhounek v roce 1949. Tehdy vyšla u nakladatele Aloise Hynka kniha „Swansonova výprava“ s krásnými ilustracemi Běhounkova přítele Václava Junka. Kniha popisuje dobrodružství britské výpravy, která v roce 1947 v pohoří Ruwenzori v Africe pátrá po uranové rudě.

Běhounkovým hrdinou je opět mladý Čech Vašík Bartoň, který se vloupl do letadla výpravy a přispěje k její záchraně, když na místě nálezů uranové rudy nalezne Swansonova výprava nacistickou základnu. Nacisté zde vyrábějí rakety, s nimiž mají v úmyslu zaútočit na svět radonem. Vše dopadne dobře i díky spolupráci s domorodci, které Němci přivázeli letadly a nutili je k otročké práci v uranových dolech. V závěru je celá základna zničena atomovým výbuchem po úspěšném útěku členů výpravy i domorodých dělníků. Komunistické cenzuře se nelíbila oslava statečných Angličanů a celé vydání knihy skončilo, jak se tehdy říkalo – „ve stoupě“, jako mnoho jiných knih. Zachránily se jen autorské výtisky, které dostal profesor Běhounek od nakladatele před oficiálním vydáním knihy. Kniha pak vyšla opakovaně, i po roce 1989.

V povídkovém románu „V horách Větrné řeky“ nás Běhounek seznamuje se zajímavým mužem, telegrafistou a později i účastníkem letu vzducholodi Norge, Stormem – Johnsenem. Běhounek se s ním seznámil za svého pobytu na Špicberkách v roce 1926. Podle Běhounka mu Storm – Johnsen popisuje svoje přezimování v horách Větrné řeky (Wind River Range) s mladým Indiánem. Ve druhé povídce „Poslední náboj“ je popisováno pátrání po denících doktora Cooka na ostrově Severní Devon na severu Kanady. Ve třetí povídce se pak setkáváme se Stormem – Johnsenem na ostrově draků – Komodo, ležícím v malajském souostroví mezi Sumatrou a Flores.

V roce 1955 vychází kniha „Trošečníci polárního moře“, ve které se Běhounek vrací k cestě vzducholodi Italia a jejímu ztroskotání v roce 1928. Tato kniha byla přeložena do řady jazyků a je pozoruhodná tím, že je zde uvedena řada skutečností, které při napsání první knihy v roce 1928 nebyly Běhounkovi ještě známy.

V dalších letech Běhounek vydává řadu knih charakteru science fiction, kde vždy využívá svých rozsáhlých poznatků i zkušeností. Je to „Akce L“ (1956) o osídlování Měsíce a „Robinsoni vesmíru“ (1958) o výpravě kosmonautů, která má odvrátit pád komety Speranského na Zemi. V tomto románě řeší velmi originálně a laskavě problém stárnoucího vědce, zamilovaného do mladé, vdané kosmonautky.

Velmi pozoruhodná je Běhounkova kniha „Tábor v lese“ (1960). Autor zde popisuje pobyt skupiny chlapců na lesní brigádě v rámci školního prázdninového tábora. Chlapci a jejich učitel se seznamují s pracovníky archeologické výpravy a v průběhu děje se od „muzejníků“ dozvídají mnoho nového o prehistorii i historii našeho území i celé Evropy. V soukromém dopise pan profesor Běhounek uvádí, že se v této knize „vyznal ke své veliké lásce – archeologii a historii“.

V románu – science fiction – „Projekt Scavenger“ (1961) se pan profesor zabývá otázkami zneužití vědy ve službách zla.

Mezi poslední Běhounkovy knihy patří „Rokle u Rjukanu“ (1966). Tento román popisuje napínavé dobrodružství norských odbojářů za války, když se jim podařilo umístit v roklí u Rjukanu, sídle závodu Norsk Hydro, zásobu těžké vody. Závod Norsk Hydro jako jediný na světě před válkou těžkou vodu vyráběl. Kniha popisuje dobrodružný příběh a smrt Nora Erika Dahla, pohybuje se mezi Němci, kteří již připravují atentát na Hitlera, osudy nacistického vyzvědače Wieseho a osudy norského vlastence Petra Bjergeho v Berlíně těsně před jeho pádem. Je zde popsáno i německé úsilí o sestrojení atomové pumpy. Kniha dokonale popisuje všechna prostředí včetně rybářských lodí v okolí Aljašky i rozpadající se systém Třetí Říše těsně před pádem Berlína. Hluboké humanistické zaměření prolíná tímto dokonalým špionážním románem a podle názoru pisate-

le těchto řádků patří román k nejlepším Běhounkovým knihám.

Pan profesor František Běhounek byl geniálním vědcem, poutavým spisovatelem a nesmírně lidským člověkem. I pokud jen vycházíme z jeho dobrodružných románů, neumíme si ani udělat představu o tom, co všechno musel prostudovat. V knize „Kletba zlata“ (1942) se nebojí popsat osudy alchymisty a anglického špiona Kellyho, určitě měl prostudovány schematismy válečných lodí od středověku do přítomnosti. Hrdinové jeho knih, námořní důstojníci, hovoří zasvěceně o anglickém lehkém křižníku třídy Dido nebo o japonském křižníku třídy Isuzu. Fregata Novara z poloviny 19. století je v jeho knize popsána od nádob na pitnou vodu přes kotce mužstva, kajuty velitele lodi až po chlév s dobyt看em v přídi.

Pokusil jsem se poněkud netradičním způsobem vzpomenout na akademika Františka Běhounka. Doufám, že tento článek alespoň trochu přispěje k oživení zájmu o jeho literární dílo.

Poděkování:

Kromě knih, citovaných v textu, jsem vycházel z životopisných údajů o akademiku Běhounkovi, které mi poskytl kolega MUDr. Ing. Aleš Urban z Psychiatrické kliniky FN HK. Doktor Urban mě také upozornil na články Mgr. Emilie Těšínské, a to na článek „Životopisná data Františka Běhounka“, publikovaný v Bulletinu ČVUT, zvláštní číslo 1998, s. 3-9, na článek „Přímluva Marie Curieové u prezidenta Masaryka za F. Běhounka v roce 1926“, který byl publikován ve stejném bulletinu na s. 10-12, a konečně na článek Emilie Těšínské „František Běhounek: some biographical details“, který byl publikován v Acta Polytechnica, vol. 38, No. 3, 1998, p. 9-17. Jak panu doktoru Aleši Urbanovi, tak paní Mgr. Emilii Těšínské děkuji za rozsáhlé informace. Paní Mgr. Těšínské děkuji i za laskavé zapůjčení fotografií akademika Františka Běhounka.

H. H.

Děkujeme, paní magistro

Snad vůbec první doteky profesionální historické práce v období druhé poloviny 20. století zaznamenala královéhradecká Lékařská fakulta UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové v r. 1986, když v Muzeu východních Čech v Hradci Králové byla zahájena výstava k 35. výročí založení zdejšího Kardiologického centra. Výstavu připravovala historička muzea Mgr. Libuše Plášilová. Netušili jsme tehdy, že nejenom s jejím jménem, ale i s ní samotnou se již za pár let budeme setkávat mnohem častěji, ba že dokonce bude i patřit do našich řad.

Mgr. Libuše Plášilová, rodačka z Mladé Boleslavi, absolventka královéhradecké Pedagogické fakulty, působila od r. 1977 až do odchodu do důchodu v r. 1998 v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Pracovala v oboru nových a nejnovějších dějin, později v historickém oddělení. Zabývala se regionálními dějinami včetně dějin zdravotnictví a medicíny. V této pozici se také velmi záhy po vzniku časopisu Scan zařadila mezi jeho osvědčené autory. Z téměř dvou desítek článků Mgr. Plášilové pro časopis Scan si připomeňme alespoň některé: „Karel Rokitsanský“ (1992), „Dílo J. A. Komenského a zdravotnictví“ (1992), „Kdo byl doktor Kampelík“ (1992), „Kdo byl doktor Batěk“ (1992), „MUDr. Bedřich Honzák, zakladatel královéhradecké nové nemocnice“ (1993), „První české lékařky“ (1994-1995), „Nemocnice v Nechanicích“ (1995), „Farmaceutické muzeum v Kuksu“ (1996), „Docent Franta a MUDr. Milostný“ (1997), „O Josefu Thomayerovi a jeho době“ (1998), „Lékařská rodina Eiseltů a Hradec Králové“ (2000).

V květnu r. 1994 byla Mgr. Libuše Plášilová vyzvána ke spolupráci na přípravě jubilejní výstavy k 50. výročí vzniku královéhradecké Lékařské fakulty UK. Současně začala v dílčím pracovním úvazku působit jako historička LF UK a FN HK. Při přípravě výstavy, kdy se vedle řady tvůrčích podnětů a pečlivé práce historika věnovala také náročné organizační činnosti, odvedla paní magistra krásné a neocenitelné dílo. A tak nebylo divu, že brzy poté, při přípravě výstavní expozice Lékařské fakulty UK v Hradci Králové na společné výstavě lékařských fakult UK při příležitosti 650. výročí založení Univerzity Karlovy v r. 1998, to byla opět ona, která byla požá-

dána, aby vytvořila koncepci výstavy. Zásahu na úspěšném završení tohoto díla měla nejenom její invence, ale také vzácná trpělivost a schopnost spolupráce.

Když byl v r. 1995 konstituován Kabinet dějin lékařství na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové, stála Mgr. Libuše Plášilová před úkolem zvolit a prakticky zavést optimální způsob sběru, registrace a ukládání historických materiálů. V prostředí zdravotníků, z hlediska historie a archivnictví laiků, to nebyl snadný úkol. Zhostila se jej však úspěšně. Kabinet dějin lékařství dnes funguje bez problémů a s důvěrou se na něj obracují pracovníci ústavů a klinik i zahraniční pracoviště.

Nesmazatelné stopy své spolupráce s královéhradeckou Lékařskou fakultou a Fakultní nemocnicí paní magistra zanechala i na stránkách časopisu Acta Medica (Hradec Králové) Supplementum: „Z dějin královéhradeckého zdravotnictví, nemocnice a lékařské fakulty“ (2001), „První tkáňová banka a prof. MUDr. Rudolf Klen, DrSc.“ (2001), „Preventivní lékařství v Hradci Králové a MUDr. Josef Vanický“ (2001), „Lékařská minulost Poděbrad (královéhradecké souvislosti)“ (2003). Jako celostátně uznávaná pracovnice v oblasti dějin medicíny a zdravotnictví stala se Mgr. Plášilová členkou přípravného výboru pro konání 5. mezinárodního symposia k dějinám medicíny, farmacie a veterinární medicíny v Hradci Králové 21.-29. června 2001.

K závěru roku 2002 paní Mgr. Libuše Plášilová své působení v Kabinetu dějin lékařství LF UK ukončila. Zanechala svým nástupcům funkční pracoviště, ale také závazek skromné a pečlivé práce při zaznamenávání historie našeho každodenního snažení. Rozloučila se způsobem sobě vlastním, krátkým připomenutím historie a činnosti Kabinetu dějin lékařství LF UK (viz s. 11). Děkujeme paní magistře za práci pro naši fakultu a nemocnici, za krásné a plodné období spolupráce a za její přátelství. A dodáváme, že „kdyby náhodou...“, stránky našich časopisů jsou stále otevřeny.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
PhDr. Vladimír Panoušek

K osmdesátinám docenta Kroóa

Loni jsme slavili devadesátiny prof. Petra. Ještě nedávno o nás mladších mluvil jako o mláďencích. A teď mi až nenadále připadá úkol napsat o kulatých narozeninách doc. MUDr. Michala Kroóa, CSc. Když prozradím jeho rodné číslo (snad je to dovoleno) 230118, vyplyne z toho, že se letos v polovině ledna dožil 80 let.

Narodil se v Mukačevu na Podkarpatské Rusi a tam také v r. 1941 maturoval na gymnáziu. Za války jediný z rodiny přežil útrapy maďarských lágrů.

Lékařskou fakultu vystudoval na Karlově univerzitě v Praze a promoval v prosinci 1949. Nastoupil pak od 1. ledna 1950 na Neurologickou kliniku v Hradci Králové k prof. Piňhovi, který byl nesporně význačnou osobností naší medicíny. Kroó je tedy nyní jedním z nejdéle zaměstnaných, dosud činných pracovníků Fakultní nemocnice. V té době se v Hradci začala v rámci chirurgie vytvářet neurochirurgie. Tehdy asistent Petr dostal k ruce chirurga, zprvu spíš proti jejich vůli. Pak, snad jako třetí, přišel dr. Quido Ledínský, který se brzo vypracoval ve zdatného neurochirurga. Později odešel do Plzně a potom do Záhřebu. V počátcích Petrovi přísluhovali medicci a čerstvě promovaní. Pro ně to byl nový, neznámý a tím atraktivní obor. Netušili, co to obnáší. V neurochirurgii se zhlédl i neurolog Kroó. Od února 1952 se upsal neurochirurgii – na doživotí. Stal se u nás prvním a jedním z mála neurochirurgů, který vyšel z neurologie. Neurochirurgii se věnoval naplno v celém rozsahu. Od začátku se snažil brát neurochirurgii komplexně i s diagnostikou. Přitom výhodně využíval svých neurologických základů. Se zájmem se věnoval rentgenové diagnostice. Práci na klinice obětoval spoustu času a úsilí. V roce 1956 složil atestaci z neurologie a v témže roce i z chirurgie a pak v roce 1962 z neurochirurgie. Tehdy teprve začínaly atestace. V Hradci, než zanikla VLA, atestovali z neurochirurgie jako první vojáci Beneš z Prahy, a naši Nádvorník a Gabriel (pozdější ředitel FN). My civilové jsme trochu později absolvovali zkoušku v ÚVN v Praze.

Kroó obhájil svou kandidátskou práci o tumorech čtvrté komory v r. 1964 a hned v r. 1965 habilitační práci o medulloblastomech. Byl tedy jmenován docentem, ale nedostalo se mu nikdy ustanovení. (Podobně na tom zůstal doc. Černocho).

Byl na klinice prvním zástupcem přednosty pro léčebnou péči a zastával tuto funkci před dr. Rozsívalem při plném chirurgickém vytížení. Pak přešel na školské místo. Působil nejen při výuce mediků, ale zejména v postgraduální výchově a lze bez nadsázky říct, že patří ke spoluvůrcům hradecké neurochirurgické školy.

Kroó se zabýval prakticky všemi úseky neurochirurgie. Ať sám, či jako spoluautor publikoval ke stovce prací. Podílel se na většině souborných prací a výzkumných úkolů kliniky od úrazů, neuralgií, plotének po meningeomy, glioblastomy, edém mozku, cévní mozkové příhody a další. Zvláštní pozornost věnoval hnisavým nitrolebním procesům. Jeho práce se vyznačují seriózností a precizností. Uplatňuje vždy své výborné jazykové kvality. To ho neopustilo ani v poslední době, kdy se často zabývá posudky a recenzemi.

Účastnil se aktivně řady sjezdů doma i v cizině. Doba však

nebyla právě příznivá pro naše výjezdy. Nedá se to srovnávat s dnešními možnostmi. Kroó pobyl na klinikách v Budapešti, Mnichově, Utrechtu, Moskvě, Leningradě, v Rize, a také v Kanadě.

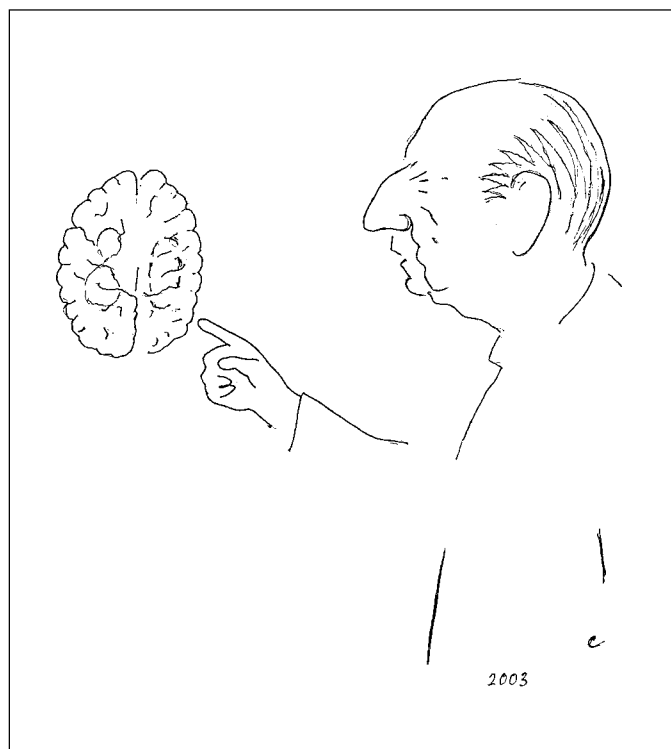
Michal je až nemístně skromný, nedovede uplatňovat lokty. Je uvážený. Při své určité uzavřenosti měl vždycky smysl pro spravedlnost, přímost, opravdovost, ale i pro krásu, umění a nelze opomenout jeho jemný smysl pro humor.

Vždycky prosazoval vstřícný vztah k nemocným s pochopením jejich strastí a obtíží. Je mezi spolupracovníky oblíben a třeba i hýčká. Klinika se mu stala i po jiné stránce osudnou. Do Hradce zavál osud z jižních Čech sestru Mílu Kosobudovou, jež se stala jeho manželkou. Navíc dcera Zuzanka se vypracovala ve zdatnou neuroložku, konečně syn Michal se také věnuje diagnostice v Kanadě, i když v jiném oboru.

Zvlášť v samých začátcích nic z toho, co se dnes jeví běžné, nebylo samozřejmé. Vše se muselo od základu vypracovávat. Bylo k tomu potřeba mravenčí práce. Ale tohle označení poněkud pokulhává. Těch mravenců je v mraveništi spousta, ale nás bylo pár. Muselo se to nahrazovat nastavováním času a – dnes by se sportovně řeklo – velkým nasazením. To se ovšem odráželo na osobním a domácím životě. U Kroóa o to víc, že bydlel v nemocnici a byl tak vlastně v trvalé příslužbě na klinice – bez jakéhokoliv ohodnocení a uznání.

Kroó je pamětníkem neurochirurgického pravěku. Přes padesát let se velkým podílem aktivně účastnil ohromného rozvoje našeho náročného oboru. Plným právem mu přísluší uznání a dík. Snad ta trvalá zátěž mu pomáhala udržet vysokou duševní aktivitu. Přejeme mu dobré zdraví a dobrou pohodu a aby mu ta svěžest dále vydržela.

Prof. MUDr. Rudolf Malec, CSc.
Kresba autor

JAN SMIT - FOTOGRAFIE

Dne 17. února t. r. v odpoledních hodinách byla v prostorách Sboru kněze Ambrože (Církev československá husitská) v Hradci Králové slavnostně zahájena výstava **Jana Smita**, nazvaná **JAN SMIT – FOTOGRAFIE** a doprovázená podtitulem *Fotografie sakrální architektury a umění*. Pře-

Úvodní slovo pronesl prof. L. Chrobák.
Foto Marcela Smitová

krásné prostory Sboru zaplnily na čtyři desítky barevných i černobílých fotografií, z nichž jedna

Pan biskup poděkoval prof. Chrobákovi, slečně Jiřině Marešové a Janu Smitovi.
Foto Marcela Smitová

část přibližuje skvosty české sakrální architektury a druhá české gotické Madony. Upravené suterénní prostory Sboru umožnily autorovi instalovat i jakýsi tematický protějšek zmíněných fotografií artefaktů – fotografie přírody, mezi nimiž dominují záběry stromů.

Vernisáž zahájil biskup královéhradecký Církve československé husitské Štěpán Klásek. Srdečně přivítal přítomné hosty a s radostí se zmínil i o tom, že v následujících chvílích se budou moci premiérově zaposlouchat do tónů nedávno opravených varhan. Po vstupní hudební produkci slečny Jiřiny Marešové pronesl úvodní slovo k zahajované výstavě prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc. Připomněl dlouholeté působení Jana Smita ve službách Univerzity Karlovy, naposledy v Archivu UK, jeho významný podíl na obrazové části několika reprezentativních univerzitních publikací i jeho přátelskou spolupráci na tvorbě Scanu, časopisu Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Přihlásil se také k velkým autorovým láskám – historii a umění. Zaslíbeně a poeticky pak posluchače krátce provedl staršími dějinami české architektury. Po dalším hudebním vystoupení pan biskup poděkoval slečně Jiřině Marešové, profesoru Ladislavu Chrobákovi a autorovi výstavy Janu Smitovi. Hosty vernisáže pak vyzval k prohlídce výstavy.

Vernisáže se zúčastnila řada pracovníků královéhradecké Lékařské fakulty UK, přítomen byl i děkan fakulty prof. MUDr. Ivo Šteiner. I nezasvěcení účastníci slavnostního zahájení tak mohli vycítit, že vernisáž i výstava se uskutečnily pod patronací nejenom pana biskupa, ale i fakulty. Jan Smit již opakovaně na naší fakultě vystavoval, je pravidel-

ným přispěvatelem časopisu Scan, a tudíž, ač bydlištěm Pražan, je nám všem blízký. A tak i tuto jeho současnou výstavu vnímáme jako „naši věc“. Upřímné poděkování za organizační zajištění výstavy a odbornou pomoc při její přípravě a instalaci náleží panu PhDr. Josefu

Autor fotografií Jan Smit.
Foto Marcela Smitová.

Bavorovi, pracovníku Ústavu anatomie LF UK a kurátorovi výstav výtvarného umění na fakultě. Děkujeme též slečně Jiřině Marešové, absolventce konzervatoře a studentce Akademie múzických umění (ano, je dcerou MUDr. Jany Marešové a prof. PhDr. Jiřího Mareše, CSc.) za krásný hudební zážitek. Náš obdiv pro tolerantní a laskavý přístup ke všem zúčastněným a vřelé poděkování za umožnění uspořádat výstavu náleží panu biskupovi Štěpánu Kláskovi.

Výstava potrvá ještě do poloviny dubna 2003 a je přístupná ve všední dny od 10.00 do 16.00 hodin. Vstup od Ulrichova náměstí z Nerudovy ulice.

PhDr. Vladimír Panoušek

Od Jana Jesenia ke Gunther von Hagensovi

MUDr. Olga Procházková

V posledních měsících zaujaly veřejnost zprávy v médiích o veřejné pitvě, která se uskutečnila dne 20. listopadu 2002 v Londýně při příležitosti konání výstavy plastinovaných lidských těl BODY WORLDS. Protože jsem tolik diskutovanou výstavu zhlédla a současně jsem dobře obeznámena s používáním metody plastinace při výuce mediků na řadě zahraničních univerzit, a navíc jsem také osobně navštívila anatomický ústav v Hei-

Autorka článku ve své pracovně.

Foto PhDr. Josef Bavor

delbergu, který metodu plastinace první zavedl, cítím potřebu se o svoje pocity a znalosti se čtenáři Scanu podělit.

V krátkém historickém exkurzu se vrátím o půl tisíciletí zpět do minulosti a připomenou, že prvním, kdo důkladně vypitval a nenapodobitelně zdokumentoval lidské tělo, byl Leonardo da Vinci (1452 – 1519). Dochovaly se stovky jeho dokonalých kreseb, zachycujících lidské tělo nejen staticky, ale hlavně v pohybu. Leonardo je nazýván prvním vědcem. Navíc dokázal – jako snad už nikdo druhý – dívat se na vědu očima umělce a na umění očima vědce. Anatomii však nestudoval pro lékařské účely a navíc se jeho kresby na více než 200 let ztratily. Otcem anatomie se tak stal Andreas Vesalius (1514 – 1564), který podrobně popsal a věrně zdokumentoval lidské tělo ve svém díle „De Humani Corporis Fabrica“.

U nás vynikla v tomto oboru postava rektora Univerzity Karlovy Jana Jesenia, který provedl po vzoru Andrea Vesalia první veřejnou anatomickou pitvu v Čechách ve dnech 8.-13. června 1600 v Rečkově koleji v Praze. V pozvánce obhazuje význam pitev a zdůrazňuje smysl praktické znalosti stavby lidského těla pro všeobecné vzdělání urozené šlechty. Ni-

koliv však lékařského stavu! Podobné veřejné pitvy se konaly na řadě univerzit v Evropě a byly určeny nejen pro poučení studentů a lékařů, ale také běžně pro laiky. Protože však bylo získávání těl často spojeno s vykrádáním hrobů i vraždou, byla veřejná pitva v 19. století nakonec zakázána. Ve Spojeném království to bylo konkrétně v roce 1832, kdy britská královna ustavila instituci Her Majesty's Inspector of Anatomy za účelem dohlížení na všechny úkony spojené s prováděním pitev a preparace lidského těla, aby ty byly určeny nadále jen pro potřeby odborníků. Tato funkce existuje ve Spojeném království dodnes. Podobné instituce existují i v jiných zemích, jako například v sousedním Německu.

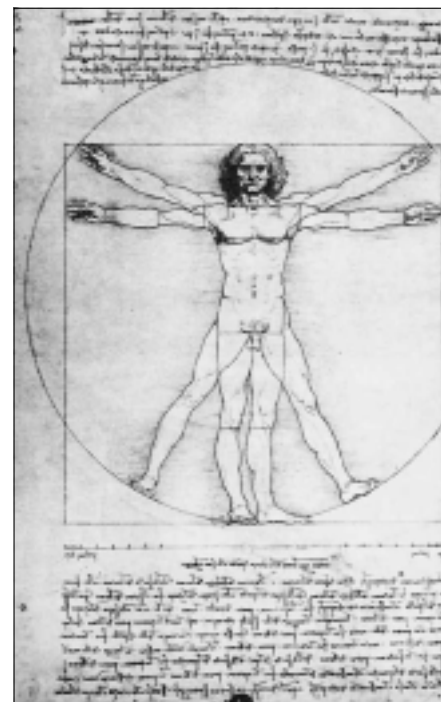
Pitvání lidského těla bylo donedávna navíc ztíženo faktem, že tkáň rychle podléhá zkáze. Již od nepaměti existovaly více či méně úspěšné pokusy o konzervaci částí či celého lidského těla. Teprve však objev PLASTINACE Guntherem von Hagensem v roce 1978 umožnil uchovávat lidské tělo, jeho jednotlivé kompartmenty či orgány, milimetrové transversální, sagitální a frontální řezy lidským tělem v přirozeném, suchém, zdravotně nezávadném a v neposlední řadě nijak nezapáchajícím stavu, který je navíc trvalý.

Principem plastinace je nahrazení vody a tuků ve tkáních polymery (silikon, epoxid, polyester). Tato metoda se velmi rychle rozšířila po celém světě, byla založena The International Society for Plastination, což je multidisciplinární organizace, jejíž členové se rekrutují z různých disciplín a zabývají se rozvíjením a používáním metody plastinace pro výukové, vědecké a diagnostické účely. Pořádají významné odborné kongresy a řadu kursů. Společnost vydává též vlastní časopis International Journal of Plastination. Snad jedinou nevýhodou plastinace je její finanční nákladnost. Tudíž do dneška není v České republice z výše zmíněných důvodů ani na jednom anatomickém ústavu zavedena. V současné době u nás stále používáme formaldehyd, který je však zdravotně závadný, alergizující a hlavně potenciálně karcinogenní.

Vraťme se však ke Guntheru von Hagensovi, který tuto metodu nejen objevil, ale dále ji zdokonaluje v ústavu plasti-

nace, který v Heidelbergu založil. Neváhám říci, že profesor Gunther von Hagens je stavbou lidského těla a vším, co s ní souvisí, doslova posedlý. Snaží se navázat na renesanční anatomy Leonarda da Vinci, Andrea Vesalia a další. Klade si však i další cíle. Podařilo se mu zrealizovat výstavu plastinovaných lidských těl, orgánů, řezů těla, nástřiků cév a některých patologií. Výstava pod názvem BODY WORLDS je určena hlavně neodborníkům a shlédlo ji více než jedenáct milionů lidí. První expozice se uskutečnila v roce 1996 v Japonsku, dále pak v Basileji, Vídni, Hannoveru, Berlíně až po Soul a Londýn, kde 9. 2. 2003 skončila s tím, že byla již zmiňovaným Her Majesty's Inspector of Anatomy provržena ve Velké Británii zakázána.

Výstava BODY WORLDS se vždy koná v pečlivě vybraném objektu, nejraději proskleném s dobrým denním osvětlením, v prostorách se nachází hodně zeleně i malá jezírka, ve kterých se některé vystavované objekty zrcadlí. Návštěvníci mají k dispozici několikajazyčného elektronického průvodce a mohou výstavou, která je seřazena dle systémů lidského těla (pohybový, nervový, zažívací, cévní a další), procházet dle vlastního zájmu. Každý preparát má svoje číslo, které si může návštěvník na elektronickém průvodci zadat a dostane se mu do sluchátek

Leonardův Vitruviův kříž.

Řezy plastinovaným tělem. Ukázka z publikace k výstavě Body Worlds.

velmi přesného komentáře. U každého preparátu je současně vystaven velmi didaktický popis v angličtině. Lidská těla jsou dokonale vypreparována a adjustována v pozicích typických pro přirozený pohyb, jako je například plavání, běh, skok, jízda na koni, hra šachu, šerm, skok o tyči. Také v historických dokumentech převážně z dob renesance se opakovaně setkáváme s vyobrazeními zachycujícími preparované lidské tělo v pohybu. Několik preparátů je vysloveně věnováno znázornění různých typů operací (náhrady kyčelního a kolenního kloubu, pacemaker, srdeční bypass a další). Von Hagens sice plastinuje i jednotlivé orgány, ale jeho hlavním cílem je doslova „otevřít“ lidské tělo jako dveře a dát do něho co nejpodrobněji nahlédnout, což laika zaujme a odborníka přímo fascinuje.

Na výstavě jsou k vidění milimetrové řezy celým tělem ve všech základních rovinách (sagitální, frontální, transver-

sální). Výstava klade akcent i na věkové, pohlavní a individuální rozdíly lidského těla, vyzdvihuje unikátnost každého jedince. Navíc je doplněna základními patologiemi (nádor dělohy, prsu, prostaty, plic; žaludeční vředy atp.). Součástí výstavy je pietní a meditační prostor věnovaný památce a poděkování všem donátorům těl a podrobný popis procesu plastinace s názornými ukázkami. Každý návštěvník má možnost vyplnit po shlédnutí výstavy dotazník, ve kterém pořadatelé zjišťují názory a pocity diváků.

Výstavě dominuje, vedle myslitele v podobě hráče šachu, plastinovaný jezdec na koni, což je nejen vrchol preparačního umění a názorný příklad komparativní anatomie, ale i pomyslný skok k Leonardu da Vinci, který byl touto tematikou též doslova „uhranutý“. Tato výstava je vskutku kontroverzní, protože až do 19. století byly pitvy veřejné, již téměř 200 let jsou určeny pouze odborníkům. Gunther von Hagens se však mít právo, aby nahlédl do tajů lidského těla a mohl se tak stát partnerem svého lékaře. Záměrem autorů je, aby laik pochopil stavbu lidského těla, uvědomil si jeho zranitelnost, ale i krásu. Současně aby porozuměl smyslu prevence a stal se tak spoluodpovědný za vlastní zdraví. Autoři kladou velký důraz též na odtabulizování smrti, jako nezbytného fenoménu lidského života.

Přiznám se, že jsem před zhlédnutím výstavy zastávala jednoznačný názor, že mrtvé lidské tělo patří jen na anatomické ústavě. Po shlédnutí výstavy, kde jsem byla fascinována dokonalostí preparace a koncepcí výstavy, ale i poznáním, že přítomní návštěvníci včetně dětí a těhotných žen přijímali výstavu velmi pozitivně bez známek jakékoli skandalizace,

Hráč šachu (pohled zezadu). Ukázka z publikace k výstavě Body Worlds.

jsem musela svůj postoj změnit a ocenit zcela avantgardní přístup profesora Gunthra von Hagense k osvětě a poznání lidského těla. Vás, čtenáře, chci informovat o tom, že výstava BODY WORLDS se bude konat jen několik set km od nás v Mnichově od 26. února do 15. června 2003. Bude to reálná šance přesvědčit se na vlastní oči a zaujmout svůj vlastní názor.

Literatura:

HAGENS, G. Body Worlds. 3rd ed. Heidelberg : Institut for Plastination, 2002, 279 p. www.bodyworlds.com
 WHITE, M. Leonardo. První vědec. 1. vyd. Praha : Cesty, 2000, 304 s.
 PICK, F. Johannus Jessenius. 1. vyd. Leipzig : Universit. Presse, 1926, 125 p.

NOVÝ ČLEN KABINETU DĚJIN LÉKAŘSTVÍ

Od 1. ledna 2003 nastoupil do Kabinetu dějin lékařství na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové historik **Mgr. Jiří Štěpán** za odcházející paní Mgr. Libuši Plášilovou.

Mgr. Jiřímu Štěpánovi, rodilému Hradečanovi, učarovala historie již na základní škole. Jako středoškolák se v r. 1995 zúčastnil školního kola Středoškolské odborné činnosti (SOČ) v oboru historie s tématem „Hradec Králové za třicetileté války“. V roce 1996 se v celostátním kole SOČ, konaném v Plzni, umístil na třetím místě s prací „Barokní venkovské sochy v okolí města Rokytnice v Orlických horách“. Tuto studii následně publikoval měsíčník „Horský kurýr“, vydávaný Městským úřadem v Rokytnici v Orlických horách. Jako student magisterského studia oboru

historie na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci se Mgr. Štěpán podílel na řešení grantového úkolu „Židovská problematika a antisemitismus ve světle retribučních soudů 1945 – 1948. Od roku 2001 pracoval Mgr. Štěpán v Centru pro čs. exilová studia při Filosofické fakultě UP v Olomouci. Svá studia na Filosofické fakultě UP ukončil v roce 2002.

Mgr. Jiří Štěpán je k dosažení v Kabinetu dějin lékařství každý čtvrtek mezi osmou a šestnáctou hodinou, telefonní klapka 328.

Přejeme Mgr. Jiřímu Štěpánovi, aby v práci pro naši fakultu našel nejenom řadu tvůrčích podnětů, ale i osobní uspokojení.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

V průběhu měsíce ledna 2003 poděkoval doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové, osobním dopisem těmto dlouholetým zaměstnankyním při příležitosti skončení jejich pracovního poměru:

Paní Ludmile Baumgartlové, zdravotní sestře Psychiatrické kliniky. Paní Ludmila Baumgartlová je absolventka Střední zdravotnické školy v Hradci Králové, kde v roce 1964 vystudovala obor dětská sestra. Po maturitě nastoupila 15. 7. 1964 do Gottwaldovy dětské léčebny Luže – Košumberk, kde pracovala jako dětská sestra do 28. 2. 1967. Do KÚNZ – Fakultní nemocnice Hradec Králové, na Urologickou kliniku, nastoupila paní Baumgartlová 1. 3. 1967 jako zdravotní sestra lůžkové části do směnného provozu. Po návratu z mateřské dovolené nastoupila 1. 4. 1975 jako zdravotní sestra na Psychiatrickou kliniku. V rámci dalšího vzdělávání absolvovala v květnu 1978 v IPVZ Brno školení v problematice elektroencefalografie a 21. 6. 1982 pomaturitní specializační studium v úseku práce „zdravotní sestra v elektroencefalografii“. Ve Fakultní nemocnici Hradec Králové pracovala paní Ludmila Baumgartlová té-

měř 36 let, z toho více než dvě desítky let v elektroencefalografické laboratoři. Pracovní poměr ve FN HK skončila 2. 2. 2003, kdy odešla do důchodu.

Paní Naděždě Hanušové, zdravotní sestře Kliniky ušní, nosní a krční. Paní Naděžda Hanušová nastoupila do KÚNZ – Fakultní nemocnice Hradec Králové na ORL kliniku 1. 7. 1964 jako absolventka Střední zdravotnické školy v Hradci Králové, kde vystudovala obor dětská sestra. Jako dětská sestra pracovala ve směnném provozu v lůžkové části dětského oddělení ORL kliniky do 26. 7. 1967, kdy odešla do OÚNZ Hradec Králové. V roce 1971 paní Hanušová absolvovala pedagogicko-psychologický kurs. Do Fakultní nemocnice, na dětské oddělení ORL kliniky nastoupila znovu dne 1. 1. 1984 jako dětská sestra u lůžka. Na ORL klinice (dnes Klinika ušní, nosní a krční) paní Naděžda Hanušová pracovala v prvním období po maturitě nejdříve tři roky a ve druhém období devatenáct let. Její pracovní poměr ve Fakultní nemocnici Hradec Králové skončil 2. 1. 2003, kdy odešla do důchodu.

Odbor personálních vztahů FN

Deset let bakalářského studijního programu

V akademickém roce 1993 / 1994 poprvé usedly do poslucháren Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice Hradec Králové zdravotní sestry, aby v náročném, čtyřletém bakalářském studijním programu získaly vysokoškolské vzdělání v oboru ošetrovatelství. Počátkem letošního června se tak uzavře již desátý ročník tohoto studijního programu.

Slavnostním vstupem do jubilejního roku se stala výstava výtvarných prací studentek ošetrovatelství, jejich domácích úloh z předmětu estetická výchova, zahájená dne 26. února 2003 ve výstavních prostorách v budově teoretických ústavů fakulty.

Po úvodním vystoupení smyčcového tria studentů Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové přivítal účastníky vernisáže prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., proděkan Lékařské fakulty UK. Zalitoval, že nemůže představit autorky vystavených děl, ale ocenil záměr ukázat práci studentek z oblasti, jež dokládá jejich estetické cítění i schopnost porozumět stavům lidské duše. Poté promluvil prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., přednosta Ústavu sociálního lékařství LF UK. Připomněl myšlenky, jež otevření bakalářského studia předcházely, a to včetně rozhodnutí pro tzv. kombinovanou formu studia, která je sice pro studentky časově náročná, ale na druhé straně jim zaručuje rozsáhlejší kontakt s pedagogy, než by tomu bylo u dálkového studia. V současné době se bakalářský studijní program ošet-

řovatelství dělí na obor ošetrovatelství a obor ošetrovatelství – pedagogika ve zdravotnictví. Výuku v bakalářském studijním programu zajišťují učitelé Lékařské fakulty UK, ale také učitelé Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně a Střední zdravotnické školy a Vyšší zdravotnické školy v Hradci Králové. Zájem o studium na hradecké fakultě projevují zdravotní sestry z celé republiky. V samotné Fakultní nemocnici Hradec Králové dnes působí již kolem padesáti absolventek bakalářského studia ošetrovatelství. Prof. Mareš také ocenil postoj posluchaček ke studiu, a zdůraznil, že kromě náročného studia musejí zvládat i své zaměstnání a rodinné povinnosti.

Nakonec se ujal slova i PhDr. Josef Bavor, odborný pracovník Ústavu anatomie LF UK, jenž předmět estetická výchova (jeden z povinně volitelných pro obor Ošetrovatelství – pedagogika ve zdravotnictví) vyučuje. Uvedl, že výstava není uměleckou výstavou, ale má za cíl ukázat práci studentek a jejich přístup k problematice, jež je blízká i péči o duši nemocných. Potvrdil hostům vernisáže téma vystavených „domácích úloh“: vyjádřit výtvarnými prostředky kontrast radosti a smutku, dobra a zla.

Po dalším vystoupení smyčcového tria byla výstava prohlášena za zahájenou a účastníci vernisáže se mohli s vystavenými pracemi blíže seznámit.

PhDr. Vladimír Panoušek

KRÁLOVÉHRADSKÉ EVERGREENY

Již v minulém čísle jsme uvedli tři historky, které přinesli naši učitelé a spolupracovníci ze svých studií či předchozích působení. Pocházejí sice odjinud, ale rádi si je i u nás v Hradci Králové čas od času připomínáme, neboť vedle „hlavních hrdinů“ v nich měli svou (někdy méně slavnou) účast nám blízcí lidé. A tak i dnes do této rubriky zařazujeme tři historky, jež pocházejí z Prahy. Jsou současně vzpomínkou na velkou osobnost české medicíny – akademika **Viléma Laufbergera** (1890 – 1986), rodáka z východočeského Turnova.

Zkouška ze vzruchové teorie

V druhé polovině čtyřicátých let fyziolog prof. Vilém Laufberger vypracoval a v r. 1947 publikoval vzruchovou teorii, která mu vynesla ve světě uznání. Při zkoušce z fyziologie se však otázky ze vzruchové teorie staly obávanými a pro studenty často fatálními.

Onoho dne, kdy na otázku ze vzruchové teorie neuspělo hned za sebou několik rigorozantů, prof. Laufberger rozezlen položil dalšímu studentovi otázku „Co je to paměť?“ s dovětkem „jak byste to vysvětlil strejcům u piva?“ – „Strýcům u piva?“ nesměle špitl student. „Rekl jsem strejcům u piva,“ opakoval profesor a jeho hlas nabýval na síle. Studentovi, Moravákovi, blesklo hlavou, že paměť je schopnost mozku poznatky uchovávat a zároveň v případě potřeby je rychle vybavovat, a tak začal: „Tož paměť, sousedé, to je taková obrovská knihovna, do které náš mozek ukládá jako knihy to, co si má zapamatovat. Zároveň však má dokonalý registr, podle kterého uloženou knihu rychle a spolehlivě najde.“

„Výtečně! Báječně!“ zvolal profesor a vyskočiv ze židle oběma rukama bouchal do katedry.

Následovala ovšem druhá otázka, a to na dietní léčbu diabetika. Student začal ze široka, že strava se skládá z uhlovodanů, bílkovin a tuků, které nutno ve správném poměru zkombinovat. Profesor tento obecný výklad přerušil konkrétní otázkou: „Jak je to s aminokyselinami v chlebu?“ Tato „kniha“ zřejmě nebyla v paměti studenta uložena, a tak se jen tázavě podíval na profesora. Ten, po krátké pauze, k velkému úžasu a gaudiu

studentů přítomných ve zkušební místnosti, prohlásil: „Vidíte, chápu. Otázka není jeho důstojná. Máte výtečnou.“ ... a podal studentovi index, zatím co posluchárna bouřila.

Přednášky prof. Laufbergera

Profesor Vilém Laufberger, přednosta Ústavu fyziologie, objevitel feritinu a spaciokardiografu, autor vzruchové teorie, byl bezesporu vědec mezinárodního významu. V příkrém protikladu s jeho vědeckým věhlasem však byla malá srozumitelnost jeho přednášek. Mnohý student si po přednášce posteskl: „Tak jsem si myslel, že tomu rozumím, ale teď mám z toho dokonalý zmatek.“ Dokumentuje to část profesurovy přednášky ze vzruchové teorie o přenosu vzruchu: „Ta dráha vede do prodloužené míchy. Ne, tam nevede, vede do mezimozku. Tam vlastně také nevede. Vede do... no, ono je to vlastně jedno, kam vede.“

Mysl pana profesora se ovšem mnohdy, jak tvrdili jeho asistenti, zabývala během přednášky jinými problémy, než přednáškou. Během svých přednášek dokázal často vyřešit to, čemu asistenti delší dobu nemohli přijít na kloub a s čím se mu před přednáškou svěřili.

Rigorózum z fyziologie

Při rigorózu z fyziologie dělali studenti zkoušku v pořadí, ve kterém byli ke zkoušce vypsáni. Tak došla řada na studentku K. Ta přistoupila ke katedře a s lehkým úklonem položila index před pana profesora a posadila se. Pan profesor Laufberger se mezitím zahloubal a teprve po chvíli vzal studentku na vědomí: „Kolik kmitů má jednočárkované »a«?“ padla první otázka. „440 hertzů,“ odpověděla správně studentka. „A dovedla byste to zahrát?“ otázal se profesor a ukázal na piano, které stálo ve zkušební místnosti. Studentka, která kdysi hrála na klavír, správnou klávesu bez obtíží našla. „Hm, dobře... ale na to, abyste udělala zkoušku z fyziologie na výtečnou, stejně nevypadáte,“ a do indexu zapsal „prospěla“. I tak někdy probíhalo rigorózum u profesora Laufbergera. *L. Ch.*

Jak to asi doopravdy bylo

V knize Hrst vzpomínek na starý Hradec Králové (Hradec Králové : B. E. Tolman, 1928) se Jiří Vladimír Tolman zmiňuje o tom, že na domě čp. 42 v ulici K. Tomana je umístěna pamětní deska oznamující, že se zde narodil prof. Karel Rokitanskí (* 10. 2. 1804 – † 23. 7. 1878): „Na domě je zasazena deska rodná profesoru lékařství vídeňské university Dru. Rokitanskému, týž narodil se však, jak později zjištěno, za sv. Duchem, k přání radního Köhlera zasazena deska však zde, neboť za sv. Duchem nebylo pro ni prý vhodného místa.“ Dále J. V. Tolman připomíná, že k zasazení desky došlo 3. srpna 1879 a slavnostní řeč tehdy měl prof. Eduard Albert (* 20. 1. 1841 – † 25. 9. 1900). Slovy „za sv. Duchem“ J. V. Tolman ve své knize označuje někdejší Svatodušní, nyní Rokitanského ulici. Snad ona „nevhodnost“ mohla spočívat v tom, že v Rokitanského ulici bylo v minulosti několik hostinců, mezi nimi i lokál Habeš

(v dolní části podsíně v čp. 74), podle J. V. Tolmana v jistou dobu nepřilíš dobré pověsti. Ale jinak to zřejmě bývala ulice živá, se řadou drobných živností. K domu čp. 62 J. V. Tolman uvádí, že zde bývala obecná dívčí škola vedená jeptiškami řádu N. D. z Horažďovic, později výchovna pro slabomyslné děti. V domě čp. 64 byla mj. synagoga, později přestěhovaná do domu čp. 67, kde vznikla i jednotřídní židovská škola.

Dům čp. 42, na jehož průčelí byla zasazena zmíněná deska, patřil svého času Janu Hostivítu Pospíšilovi, který zde po určité době měl tiskárnu. Podle Jiřího V. Tolmana pak přešel dům do vlastnictví Pospíšilovy dcery Marie Zeiskeové, a po dalších dvou majitelích jej kupodivu koupil již zmíněný obchodník a městský rada Köhler. Až v r. 1886, sedm let poté, co byla deska zasazena, koupili dům a tiskárnu (v té době již Grečnerovu) bratři František a Antonín Peřinové. *Pa*

ZEMĚ LIDÍ

objektivem

JANA SMITA

Studující medicíny si dnes jen stěží představí přednášku chemie na Lékařské fakultě před bezmála 170 lety. V obrazové galerii Univerzity Karlovy zůstal do dnešních dnů zachován obraz Moritze Herrmanna z r. 1836 (foto 1), na němž je zachycena přednáška prof. Adolfa Martina Pleischla, řádného profesora všeobecné a farmaceutické chemie na pražské lékařské fakultě. Připomeňme si, že přibližně v té době, kdy vznikl Herrmannův obraz přednášky prof. Adolfa Martina Pleischla, spatřil světlo světa geniální ruský chemik Dimitrij Ivanovič Mendělejev (1834 – 1907).

Prof. Pleischl (* 10. 10. 1787, Jenišov, okr. Český Krumlov – † 31. 7. 1867 Dorf

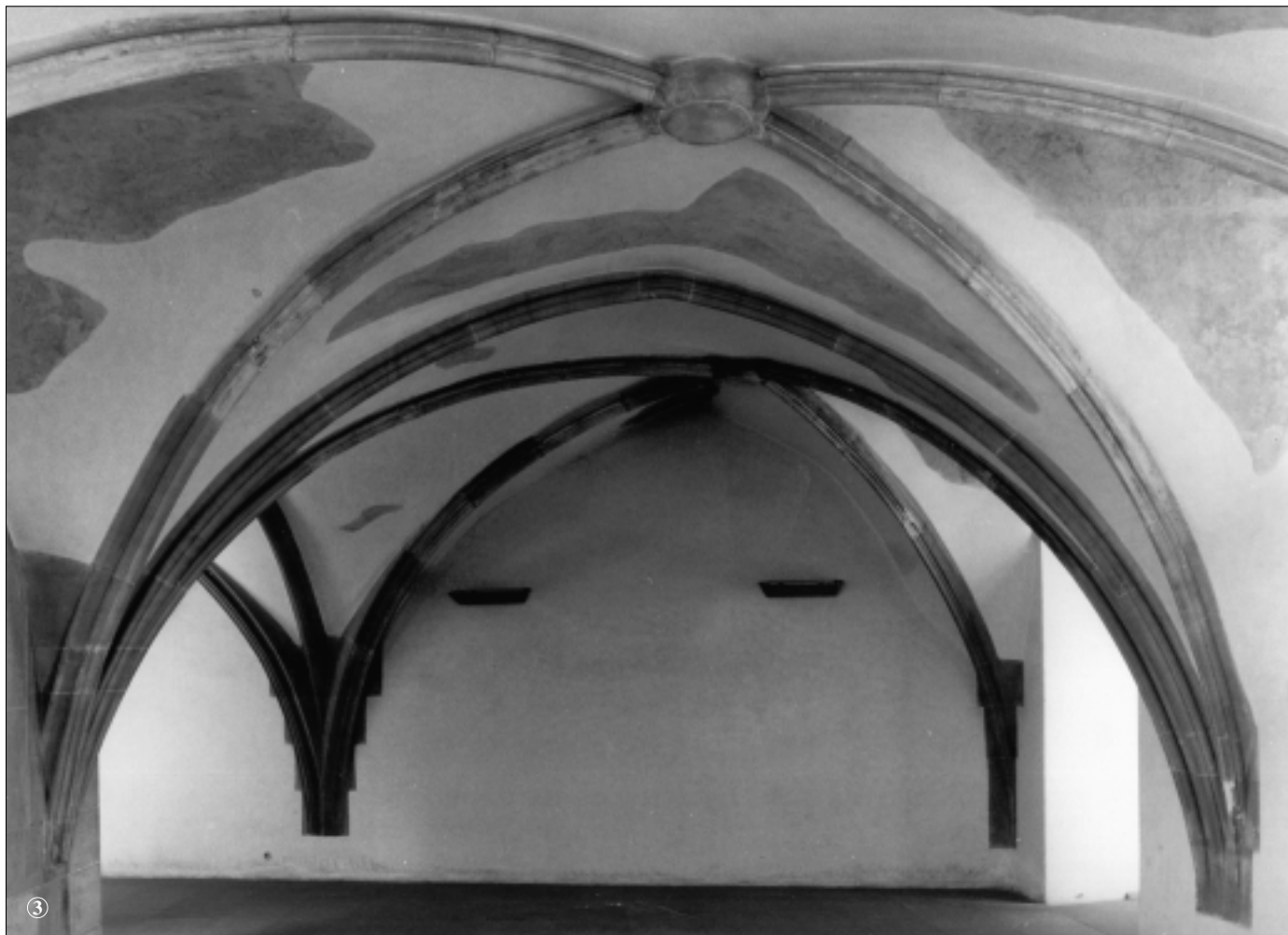
o. Enns, Rakousko) působil na pražské lékařské fakultě od r. 1814, zprvu jako asistent, později jako suplent a od r. 1821 do roku 1838 jako řádný profesor. V letech 1836 – 1837 se zasloužil o vybudování nové posluchárny a laboratoře v Karolinu. V roce 1838 byl povolán na vídeňskou lékařskou fakultu (foto 2).

V ponuré chodbě historické budovy Karolina, pod gotickou křížovou klenbou, v prostředí křivulí, kotlíků, chladičů a tyglíků, připomínajícím spíše středověkou dílnu, předvádí prof. Pleischl u demonstračního stolu posluchačům pokus. Z pozadí ho sleduje asistent nebo zřízenec, aby mu v případě potřeby byl nápomocen.

S obtížemi můžeme dnes určit místo, kde se posluchárna nacházela. Karolinum prošlo od té doby několika rekonstrukcemi (v křížové chodbě byly svého času i obchody), poslední provedl Gočáruv žák Jaroslav Fagner v 50. letech minulého století. Přece jen by však jedna část chodby, podle srovnání s obrazem, mohla být onou posluchárnou (foto 3).

Když srovnáme dnešní vybavení laboratoří a poslucháren s tehdejšími, uvědomíme si nesmýrný pokrok v rozvoji vědomostí, který nastal v rozmezí pěti – šesti generací. Státisíce pracovitých mozků neustále posunují hranici poznání přírodních věd kupředu. A člověku se až tají dech při pomyslení, co nového přinese dosažení dalšího horizontu poznání. J. S.

K 75. výročí otevření „Nové nemocnice“

Koncem roku 1922 vzala za své myšlenka, že tíživý nedostatek prostoru v objektu královéhradecké okresní nemocnice by bylo možné řešit nejenom přístavbou dalšího patra, ale současně i postupným budováním dalších pavilonů směrem na východ od nemocnice, podél pravého břehu řeky Orlice. Při poradě Okresní správní komise se zástupci města se totiž ukázalo, že takové řešení by bylo nejenom obtížně proveditelné z důvodů technických, ale i finančně velmi nákladné. Již při samotné přípravě stavebního pozemku pro nové pavilony by bylo třeba nejprve zarovnat hluboký inundační terén a materiál na zavážku nebyl v blízkém okolí k dispozici. Současně se ale právě při této poradě vyskytla myšlenka, hledat vhodné místo pro stavbu nové nemocnice mimo katastrální obvod města Hradce Králové. Volba padla na prostor po levé straně řeky Labe pod jejím soutokem s řekou Orlicí, v katastru obce Nový Hradec Králové.

V dubnu r. 1923 se na žádost okresu konalo komisionální jednání za účasti Zemského správního výboru a Zemské správy politické a zvolené staveniště bylo uznáno nejen komisí samou, ale i odborem Spol-

ku architektů a inženýrů v Hradci Králové za po všech stránkách plně vyhovující.

Mezitím byla v letech 1922 – 1923 provedena nástavba druhého patra stávající nemocniční budovy u Orlice. Ale i toto řešení se v krátké době stalo nedostačujícím, neboť návštěvnost nemocnice stále vzrůstala. Ke zvýšenému zájmu nemocných přispěla mj. skutečnost, že vedle dosavadních oddělení chirurgického, interního a očního bylo v r. 1924 zřízeno i oddělení pro nemoci ušní, nosní a krční, vedené MUDr. Václavem Tesařem. A tak nakonec bylo v r. 1925 rozhodnuto zahájit budování zcela nového, velkého a klinicky vybaveného ústavu. Okresní správní komise po důkladné a všestranné úvaze rozhodla podpořit záměr tím, že svým nákladem vybuduje alespoň část z celkového stavebního programu. Následně pak byl zahájen výkup pozemků o rozloze více než 8 ha. Asi 2 ha ze svého vlastnictví věnovalo město Hradec Králové. Pro první etapu výstavby nemocnice bylo určeno zbudovat společný chirurgický a gynekologický pavilon, interní a infekční pavilon, prosekturu a hospodářskou budovu s desinfekcí.

PhDr. Vladimír Panoušek
Kabinet dějin lékařství LF UK

DOCENT JAN BEDRNA ČESTNÝM ČLEMEM SLOVENSKÉ ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

Doc. MUDr. Janu Bedrnovi, CSc., emeritnímu přednostovi královéhradecké Chirurgické kliniky, bylo dne 6. 12. 2002 v Bratislavě, při příležitosti konání chirurgického kongresu – 56. dne prof. Kostlivého, uděleno čestné členství Slovenské chirurgické společnosti. Panu docentu Janu Bedrnovi k této významné počtě srdečně blahopřejeme.

DOCENTKA VĚRA HUBKOVÁ JMENOVÁNA ZÁSTUPKYNÍ ČR V EVROPSKÉM PORADNÍM SBORU

Doc. MUDr. Věra Hubková, CSc., přednostka Stomatologické kliniky Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice Hradec Králové, byla ministryní zdravotnictví jmenována zástupkyní České republiky v CECDO (The Council of European Chief Dental Officers). Paní docentce Věře Hubkové k tomuto významnému uznání srdečně blahopřejeme.

MUDR. VLASTA TOŠNEROVÁ BYLA OPĚTOVNĚ ZVOLENA ČLEMKOU VÝBORU MEZINÁRODNÍ ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

MUDr. Vlasta Tošnerová, CSc., přednostka Rehabilitační kliniky královéhradecké Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové, byla na General Assembly of the International Federation of Musculoskeletal/ manual Medicine opětovně zvolena členkou Policy Committee tohoto orgánu. Paní doktorce Vlastě Tošnerové srdečně blahopřejeme.

DOCENT JIŘÍ PETERA BYL ZVOLEN PŘEDSEDOU ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

Doc. MUDr. Jiří Petera, Ph.D., přednosta Kliniky onkologie a radioterapie Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, byl zvolen předsedou Společnosti radiační onkologie České lékařské společnosti J. E. Purkyně. K významnému uznání vědecké a lékařské práce panu docentu Jiřímu Peterovi srdečně blahopřejeme.

VÝZNAMNÉ OCENĚNÍ PRÁCE Z OBLASTI LÉKAŘSKÉ BIOLOGIE

Na 6. mezinárodním sympoziu Predictive Oncology and Intervention Strategies, který proběhl ve dnech 9.-12. února 2002 v Paříži, získal poster pod názvem „Apoptosis in Hep2 Cells Treated with Etoposide and Colchicine“ autorů M. Červinky, J. Cermana, J. Peychla a E. Rudolfa první cenu udělenou prezidiem International Society for Preventive Oncology. Autorům oceněné práce srdečně blahopřejeme.

BC. EVA PRCHALOVÁ V ČELE SEKCE SZP OD- BORNÉ SPOLEČNOSTI

V rámci České pneumologické a ftizeologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně vznikla Sekce SZP. Vedením této sekce byla pověřena Bc. Eva Prchalová, vrchní sestra Plicní kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Vrchní sestře Bc. Evě Prchalové upřímně blahopřejeme.

Pod onou trochu záhadnou zkratkou CDZ se skrývá jedinečná královéhradecká instituce - Centrum pro duševní zdraví. Jde o denní stacionář pro jedince se závažnými a dlouhodobými duševními poruchami. Nabízí nemocným reha-

CDZ

bilitaci sociálních funkcí a kontakt se stejně postiženými lidmi. Centrum je součástí Sdružení zdravotně postižených a pro svou činnost využívá prostory této organizace v Hradci Králové, v ulici Fráni Šrámka 1647. Psychiatrická klinika Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové zajišťuje funkci tohoto zařízení odborně a metodicky.

Aktivity stacionáře jsou součástí komplexní terapie psychóz. Součástí programu je pracovní terapie, arteterapie, biblioterapie, individuální a skupinová terapie, relaxační cvičení, sportovní aktivity, keramický kurs. K využití je v Centru tělocvična, posilovna, kuchyňka s vařičem a pračkou. Pravidelně jsou organizovány výlety do okolí, turnaje a společné akce s pacienty Psychiatrické kliniky. Pro pozvané nemocné a jejich rodiny je určen psychoedukační skupinový program. V prostorách Centra se také schází svépomocná skupina rodičů pacientů trpících schizofrenií.

Vedoucí Centra je Mgr. Pavla Merková. Z pracovníků Psychiatrické kliniky se na aktivitách CDZ podílejí psycholožka Mgr. Kateřina Vindušková, psychiatr MUDr. Jiří Masopust, sociální pracovníce Mgr. Lenka Roupcová a arteterapeutka Bc. Hana Vojtíšková. Do aktivit Centra se též zapojují studenti Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Centrum pro duševní zdraví je otevřeno v pracovních dnech v době od 8.00 do 15.00 hodin. Tel. 495 538 867 nebo 604 818 011.

Připomínáme existenci královéhradeckého Centra pro duševní zdraví nejenom proto, že Evropská komise společně s hnutím postižených vyhlásila rok 2003 Evropským rokem osob se zdravotním postižením. Chtěli jsme touto zprávou také připomenout, že ani pracovníci Fakultní nemocnice Hradec Králové na občany, kteří musí se zdravotním postižením žít, nezapomínají. Pa

scan

Redakční rada: doc. MUDr. Jiří Bittner, CSc., doc. PhDr. František Dohnal, CSc., MUDr. Ivan Drašner, Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc., Ing. Rudolf Horák, prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Ing. Eva Kvapiřová, PhDr. Vladimír Panoušek, Jaroslava Pečenková, Mgr. Libuše Plášilová, prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., Miroslav Všečeka.

Redakce: Fakultní nemocnice, 500 05 Hradec Králové, tel. 495 832 222 (tel. ve FN 2222)